

Anne Cecilie Aspelin

«Det er viktig å slappe av og ikke bli opptatt hele tiden»

Om aspekt i norske andrespråkstekster.

Masteroppgave i nordisk språkvitenskap
Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap

Det humanistiske fakultet

NTNU

Våren 2013

Forord

Takk til Kristin Melum Eide for god hjelp og veiledning i form av engasjement, tips og konstruktive tilbakemeldinger gjennom hele prosessen. Det har bidratt til at hele masterprosessen har foregått forholdsmessig smertefritt. Du har også introdusert meg for aspekt, et tema som jeg ærlig må innrømme jeg ikke kjente så godt til fra før.

Ellers vil jeg også takke min trofaste venn, Signe, som har lest, rettet og ikke minst rost, og på den måten fått meg til å holde motet oppe når det har vært nødvendig. Takk også til Ragnhild for diverse energigivende forsyninger i innspurten.

Trondheim, april 2013
Anne Cecilie Aspelin

Innhold

1.0	INNLEDNING	1
2.0	TEORI	5
2.1	Andrespråksteori	5
2.1.1	Noen sentrale begreper	5
2.1.2	Transfer	6
2.2	Aspektteori	9
2.2.1	Hva er aspekt?	9
2.2.2	Et internt tidsforløp	11
2.2.3	Aspekt og være, ha, bli og få	12
2.2.4	Grammatikalsk og leksikalsk aspekt	14
2.2.4.1	Grammatisk aspekt	15
2.2.4.2	Leksikalsk aspekt	16
2.2.5	Avsluttende om aspekt	18
3.0	METODE, TEKSTER OG INFORMANTER	19
3.1	Om ASK	19
3.2	Grunnlag for utvalg av språk	22
3.3	Utvalg av informanttekster	24
3.4	Kategorisering av feiltyper	25
4.0	EMPIRI	29
4.1	Overordnede mønster	29
4.1.1	Være	29
4.1.2	Bli	31
4.1.3	Ha	33
4.1.4	Få	34
4.1.5	Oppsummering	34
4.2	Engelskferdigheter	35
4.3	S- tekster og H- tekster	37
5.0	ANALYSE	41
5.1	Forskningsspørsmål	41
5.1.1	Informanten har unnlatt å observere distinksjonen i norsk	41
5.1.2	Informantene overfører et trekk fra sitt morsmål	46
5.1.3	Informantene overfører et trekk fra tidligere andrespråk (her: engelsk)	52
5.1.4	Oppsummering	55
6.0	AVSLUTNING	57
7.0	LITTERATURLISTE	59
8.0	SAMMENDRAG	63

1.0 INNLEDNING

- (1) a. Hvis vi *har* barn, det vil *være* en større problem.
- b. Jeg håper jeg *skal ha* veldig pent ferie.

Jeg har valgt å starte innledningen med to eksempler som illustrerer problematikken denne oppgaven er basert på. Setningene er gjengitt fra Michaelsen (1990:38), en artikkel som tar for seg norske andrespråksbrukeres problemer knyttet til bruken og skillet mellom *være/bli* og *ha/få*. I eksemplene ovenfor har innlærerne brukt *ha* og *være* istedenfor henholdsvis *få* og *bli*, noe som fører til at setningene får en betydning som ikke er helt naturlig i norsk kontekst. Samtidig gjør det setningene verken ugrammatiske eller uforståelige. Michaelsen sier om nevnte feiltype at den ikke er av de mest katastrofale i norsk språk, men likevel frustrerende, fordi den er så vanskelig å skulle forklare for andrespråksbrukerne (ibid). Årsaken til at *få* og *bli* er å foretrekke i eksemplene ovenfor, har sin forklaring i en aspektuell forskjell som finnes mellom de fire aktuelle verbene. Aspekt sier noe om situasjonsforløpet til en handling, om den er i oppstarten, pågår eller er avsluttet. I den sammenheng har *være* og *ha* et statisk aspekt, som gir handlingen en bibetydning av varig tilstand og typisk vil brukes om handlinger som pågår. *Bli* og *få* uttrykker derimot et dynamisk aspekt som tilsier at det skjer en overgang eller forandring og knytter seg til handlingers oppstartsfasen.

Når det gjelder bruken av *være*, *bli*, *ha* og *få* hos andrespråksbrukere ligger med andre ord utfordringen i det å kjenne til det korrekte aspektuelle skillet mellom verbene, slik det framstår på norsk. Feilene ovenfor skyldes nettopp det at språkbrukerne ikke har internalisert den riktige aspektuelle distinksjonen i norsk og bruker statiske *være* og *ha* i kontekster som krever dynamiske verb. Angående aspekt som verbalkategori, er min antagelse at den fort kan havne litt i skyggen av tempus i norskopplæringen. Bakgrunnen for denne antagelsen har sammenheng med at norsk er et tempusprominent språk hvor verbenes bøyingsmorfologi uttrykker tid. Vi har heller ikke egne bøyingsformer for å uttrykke aspekt i norsk. Samtidig viser eksemplene ovenfor at aspektuelle forskjeller har en betydning og kan forklare en del sider ved norsk språk. Det kan likevel være utfordrende å skulle forklare et fenomen som ikke kommer eksplisitt til uttrykk ved verbene. Nok en gang kan jeg vise til Michaelsens utsagn om en feiltype som ikke er av de mest katastrofale i norsk språk, men som er utfordrende i form av at den er vanskelig skulle forklare til andrespråksinnlærere av norsk.

Når det gjelder de fire omtalte verbene, er det ikke alle språk som har det tilsvarende aspektuelle skillet som norsk. For eksempel vil det i en engelsk oversettelse av setningene ovenfor være mulig å bruke *be* og *have*, mens i norsk er det mer naturlig å bruke *bli* og *få*. Det

vil med andre ord si at engelsk språk ikke har de samme aspektuelle distinksjonene som norsk for disse verbene. I følge Eide er det en kompliserende faktor når en skal forklare denne ”feilbruken” at mange innlærere av norsk har kjennskap til engelsk før de lærer norsk (2013:12-13). Med tanke på at problemene kan skyldes at språkbrukerne ikke har tilegnet seg den korrekte distinksjonen for de norske verbene, vil da en hypotese være at engelskkunnskapene kommer inn og ”forstyrrer” norskinnlæringen. Innlærerne overfører det manglende aspektuelle skillet i engelsk til norsk, og får dermed problemer med å internalisere distinksjonen i sitt norske mellomspråk. I denne oppgaven er det nettopp fenomenet med transfer fra S1 (førstespråket) og eventuelt S2 (andrespråket) i til norsk som S2 eller S3 (tredjespråket), jeg vil undersøke nærmere. Det overordnede temaet vil være norske innlæreres vansker knyttet til det aspektuelle skillet mellom *få/ha* og *bli/være*, og i noen grad ± engelsk som S2. Hovedproblemstillingen min er om *innlærere med norsk som S2 eller S3 påvirkes av sitt eget morsmål eller tidligere S2 (her: engelsk) i utviklingen av aspekt, med fokus på leksikalsk aspekt.*

For å besvare problemstillingen min, vil jeg ta utgangspunkt i tre nærliggende forklaringer på hvorfor andrespråksbruker mangler det aspektuelle skillet, hentet fra Eide (2013:13):

- (2) a. at informantene har unnlatt å observere distinksjonen i norsk
- b. at informantene overfører et trekk fra sitt morsmål (transfer)
- c. at informantene overfører et trekk fra tidligere andrespråk (her: engelsk)

De tre forklaringene vil fungere som forskningsspørsmål i analysen av dataene mine, slik at jeg vil drøfte resultatene mine i lys av hvert av disse. Det første spørsmålet går ut på at feilbruken skyldes at språkbrukeren ikke har kommet til stadiet i sin norskinnlæring til å ha observert den omtalte distinksjonen. De to andre forklarer feilbruken med at språkbrukerne gjør feil fordi de har transfer enten fra førstespråket eller tidligere andrespråk (her: engelsk).

Datamaterialet mitt i denne oppgaven består av tekster skrevet av andrespråkstilegnere av norsk og er hentet fra norsk andrespråkskorpus (ASK). Jeg har et utvalg bestående av språkbrukere med henholdsvis engelsk, tysk og spansk som førstespråk. I tillegg gir ASK opplysninger om innlærernes engelskkunnskaper, slik at utvalget mitt omfatter informanter med ulike nivå når det kommer til engelskferdigheter. Når det gjelder oppgavens struktur, vil jeg i kapittel 2 først gi en kort introduksjon til andrespråksteori og begrepet transfer. Videre tar jeg for meg aspekt, først ved en generell tilnærming, deretter sett i lys av de fire verbene, før jeg avslutter med en presentasjon av inndelingen grammatikalsk og leksikalsk aspekt. I

kapitel 3 gir jeg en innføring i metodebruk og bakgrunn for utvalg av informanter og deres førstespråk. Her vil jeg også legge fram en kategorisering av feilbruken jeg har benyttet meg av i gjennomgangen av informanttekstene. Kapittel 4 er empirikapittelet og inneholder presentasjon av resultatene. Her har jeg blant annet hentet utdrag fra informanttekstene for å illustrere de ulike feiltyperne. I kapittel 5 analyseres og drøftes funnene som ble presentert i kapittel 4, i lys av de tre forskningsspørsmålene som nevnt ovenfor, før jeg i kapittel 6 gir en oppsummering av oppgaven totalt sett.

2.0 TEORI

Utgangspunktet for denne oppgaven er å undersøke om det finnes transfer fra enten S1 eller tidligere S2, som i dette tilfellet er engelsk, i bruken av leksikalsk aspekt hos norske andrespråksbrukere. Som et grunnlag for å svare på problemstillingen, vil jeg i de neste underkapitlene kort diskutere fenomenet andrespråklæring, samt ta for meg noen grunnleggende begreper innenfor andrespråksteori. Herunder kommer jeg nærmere inn på begrepet transfer slik det brukes i andrespråksteori.

2.1 Andrespråksteori

2.1.1 Noen sentrale begreper

Av Berggreen og Tenfjord defineres andrespråklæring som det å lære seg et nytt språk utover sitt eget morsmål (2003:15). Imidlertid vil språk som læres i tillegg til morsmålet før treårsalderen, vanligvis regnes som førstespråkstilegnelse, så disse betegnes ikke som andrespråk (ibid). I utgangspunktet spiller det ingen rolle om det er det andre, tredje eller fjerde språket som læres, tilegnelsen går uansett under termen andrespråklæring. Samtidig vil det være tilfeller hvor det er hensiktsmessig å skille mellom andrespråk (S2) og tredjespråk (S3), noe som blant annet er aktuelt for denne oppgaven. Situasjoner hvor det vil være nyttig å skille mellom S2 og S3, er for eksempel hvis en ønsker å undersøke hvorvidt det andre språket en lærer, har en innvirkning på tilegnelsen av et tredje språk. Fenomenet hvor språk utover morsmålet antas å ha en innflytelse, vil da typisk omtales som *tredjespråksproblematikk* (Eide, 2013:13).

Et sentralt tema innenfor andrespråksteorien er spørsmålet om *starttilstanden* til språkinnlærerne. Starttilstand handler om hvilket grunnlag en person har når han eller hun tar til å lære seg et nytt språk (Berggreen og Tenfjord, 2003:170). Starter vedkommende ”på nytt”, spiller en medfødt universal grammatikk en avgjørende rolle, eller er det morsmålet (S1) eller et annet S2 som utgjør det viktigste grunnlaget? Det har vært, og er fortsatt, ulike syn i spørsmålet om starttilstanden.

Mellomspråk er annet et viktig begrep i andrespråksteori, og er termen som brukes om språket til andrespråksinnlærere (Berggreen og Tenfjord, 2003:18). En vanlig beskrivelse av mellomspråk er at de preges av manglende stabilitet. De inneholder trekk som endres over tid, ulike fenomener varierer, samt at observerte regelmessigheter er mindre etablerte og blir lettere forstyrret (Berggreen og Tenfjord, 2003:29). En annen karakteristikk av mellomspråk er antagelsen om at det inneholder element fra både morsmålet og det nye språket. De nye språket som skal tilegnes, defineres også som *målspråket* (Åfarli, 2013:3). Angående

morsmålets innflytelse på mellomspråket, vil jeg komme nærmere inn på det under avsnittet om transfer.

Når det gjelder utviklingen i mellomspråk, er det observert mønstre som impliserer en regelmessighet med hensyn til hvilke fenomener som læres tidlig og hvilke som tilegnes senere. Disse mønstrene omtales da som *læringsrekkefølge* (Berggreen og Tenfjord, 2003:40). Et annet begrep for utviklingsmønstre er når andrespråksbrukere går igjennom de samme stadiene i innlæringen av samme fenomen. I den sammenheng snakkes det om *læringsløype*. En læringsløype kan for eksempel være antagelsen om at aspekt tilegnes før tempus i både første- og andrespråk, også omtalt som aspekthypotesen (Eide, 2013:28). Basert på en rekke studier er det flere resultater som tyder på at språkbrukere først utvikler aspektuelle kategorier, som de senere bruker som grunnlag i tilegnelsen av temporale kategorier (Bardovi-Harlig, 2000; Helland, 2010; Eide, 2013).

2.1.2 Transfer

Innenfor andrespråksforskningen har morsmålets rolle og innflytelse på andrespråket vært et av de mest sentrale diskusjonstemaene helt fra forskningsområdets begynnelse. Tendensene har vært alt fra at morsmålet var det eneste utgangspunktet for andrespråksinnlæring til å tilskrives en minimal og ubetydelig rolle (Abrahamson, 2009:236). Selv om det i dag stort sett hersker enighet om at morsmålet spiller en viktig rolle, er likevel spørsmålet fortsatt gjenstand for noen av de viktigste diskusjonene innenfor forskningsområdet. Hovedsakelig dreier det seg om når, hvordan og hvorfor morsmålet er med å prege andrespråkstilignelsen.

Tradisjonelt sett har det vært vanlig å bruke faguttrykket *transfer* når det refereres til morsmålets betydning og innflytelse i en andrespråkssituasjon. På norsk benyttes også begrepene *overføring* og *tverrspråklig påvirkning*. Basert på en generell definisjon omfatter transfer ”overføring av elementer eller regelmessigheter ved morsmålet til et språk som er under læring” (Berggreen og Tenfjord, 2003:204). Med andre ord innebærer transfer at innlærere av et nytt språk vil overføre elementer, som for eksempel strukturer, uttrykk og regler fra morsmålet, og bruker disse i mellomspråket sitt. Der hvor mellomspråket til innlæreren avviker fra målspråket, samt at avviket kan spores tilbake til morsmålet, vil disse avvikene kunne bli forklart med begrepet transfer.

Det finnes ulike måter å tilnærme seg morsmålsinnflytelse og transfer på. For eksempel var Selinker (1969), her omtalt i Berggreen og Tenfjord, tidlig ute med å skille mellom *positiv* og *negativ transfer*. Som termene antyder, gir *positiv transfer* overføringer fra

morsmålet som resulterer i mellomspråkformer som er i overensstemmelse med målspråkformene. *Negativ transfer*, som også omtales som *interferens*, vil finne sted når overføringene fører til avvik fra målspråkformer (Berggreen og Tenfjord, 2003:204).

En måte transfer kan gi utslag på, er gjennom *over-* og *underproduksjon*. Sistnevnte innebærer mindre frekvent bruk av en struktur enn en kan observere hos de som har målspråket som morsmål. Motsatt betegner *overproduksjon*, som også omtales som *favorisering*, tilfeller hvor strukturer i målspråket brukes mer frekvent av andrespråksbrukere enn hos innfødte (Berggreen og Tenfjord, 2003:214). Martens fastslår i en artikkel om overforbruk hos andrespråkslever at det er typisk at andrespråksbrukere forenkler språket ved å overforbruke ord som dekker et stort bruksområde (2009:3). Når det gjelder tilfeller av leksikalsk forenklinger, er det i følge Collins en tendens at verbene *være* og *ha* virker å være overrepresentert i innlærerspråk (2002:48). Både *være* og *ha* er verb med et bredt bruksområde, og en sannsynlig antagelse er at for andrespråksinnlærere vil det i mange tilfeller være enklere å bruke disse verbene framfor andre mer spesifikke verb med snevrere betydning.

Når det gjelder begrepet transfer, finnes det mange ulike former og varianter, og det vil ikke være anledning for meg å komme inn på alle her. I stedet vil jeg i avsnittet under trekke fram noen eksempler som kan relateres til min problemstilling og diskutere disse i lys av den. Et mulig tilfelle av transfer dukker opp i setningen som er hentet fra ASK-korpuset og som er skrevet av en spansk informant.

- (3) a. Jeg skal bli bestefar i framtida og *ha* barnebarn, håper jeg (s0550)¹.
b. Voy a ser abuelo y *tener* nietos en el futuro, espero.²

Her er det mye som tyder på at informanten har transfer fra morsmålet og til det norske mellomspråket sitt. For mens vi på norsk heller ville ha brukt uttrykket *få barnebarn* i denne konstruksjonen, er det på spansk vanlig å uttrykke dette ved verbet *tener*³. På norsk oversettes verbet *tener* med betydningen *å ha* eller *å eie*. Det kan legges til at det var flere konstruksjoner som denne hos mange av de spanske informantene, noe som bidrar til å styrke hypotesen om transfer. I følge Berggreen og Tenfjord er slike data eksempel på *leksikalsk*

¹ I ASK har alle informanttekstene en unik identifiserende kode, slik at denne referansen viser til identitetsmarkøren teksten har i korpuset. Hver enkelt tekst kan søkes opp gjennom denne markøren.

² Oversettelse er gjennomgått og bekreftet av førstekonsulent Helene Norbeck ved Institutt for moderne fremmedspråk ved NTNU. Hun har undervist i spansk via NTNU og Folkeuniversitetet. Masterstudent i spansk tilknyttet Universitetet i Tromsø.

³ Også bekreftet av Helene Norbeck.

transfer, som er tilfellet når språkbrukere overfører leksikalske valg fra morsmålet til mellomspråket (2003:208). I og med at spansk kan bruke verbet *tener* om det å få barn, har derfor informanten tydeligvis overført den semantiske betydningen til verbet og antar det har samme rekkevidde og bruksområde på norsk.

Tilsvarende form for *transfer* forekommer muligens også i de neste setningene, skrevet av utenlandske studenter i forbindelse med norskopplæring. Begge er hentet fra Michaelsen (1990:38)⁴.

- (4) a. Jeg er alltid trett av å skrive, fordi det er vanskeligere på norsk.
b. Jeg hadde en bror, da jeg gikk i 2.klasse.

På samme måte som hos den spanske informanten er også verbbruken til disse studentene avstikkende, siden det på norsk hadde det vært mer idiomatisk med henholdsvis *bli* og *få* i disse tilfellene. Setningene er bare to av flere eksempler Michaelsen bruker for å vise studentenes gjennomgående vanskeligheter med å skille nettopp bruken av verbene *være/bli* og *ha/få*. Eide (2013), som også tar opp denne problematikken, trekker fram *transfer* fra engelsk som en mulig kompliserende faktor i denne sammenheng. Engelsk har ikke de samme semantiske distinksjonene mellom de fire verbene som norsk, og i flere tilfeller kan *be* og *have* brukes der hvor norsk krever *bli* og *få*. Med andre ord har *be* og *have* et større bruksområde enn *være* og *ha*, noe også eksemplene under viser (begge er mine egne).

- (5) a. She had a baby last year = Hun fikk barn i fjor.
b. You are always so happy when he shows up = Du blir alltid så glad når han kommer.

Begge setningene vil på norsk oversettes med *bli* og *få*, for å få den rette betydningen, mens en tilsvarende engelsk variant gjerne kan bruke *be* og *have*. Oversatt med *ha* og *være* ville betydningen på norsk i stedet blitt at i fjor hadde hun et barn, men sier da ingenting om når hun fikk det og om hun fortsatt har det. I tilfellet med den siste setningen vil en oversettelse med *være* gi uttrykk for at *du* allerede er glad når *han* dukker opp, ikke at det er noe som skjer som følge av *hans* inntreden. Studentene har i disse tilfellene ikke internalisert det korrekte skillet som finnes for disse verbene i norsk, og derfor blir setningene ovenfor ukorrekte. Med tanke på at mange innlærere av norsk allerede har kjennskap til engelsk, vil det være en mulighet for at de overfører de engelske verbenes semantiske betydning til norsk.

⁴ Det opplyses ikke hos Michaelsen om hva som er studentenes førstespråk.

Hvis dette er tilfellet, kan en snakke om en tredjespråksproblematikk, i og med at det forekommer transfer fra et andrespråk, som i denne sammenheng er engelsk, til et tredjespråk, som da vil være norsk. I min oppgave er som sagt en mulig transfer mellom andre- og tredjespråk et av forholdene som jeg ønsker å undersøke.

2.2 Aspektteori

2.2.1 Hva er aspekt?

I boka *Aspect* definerer Comrie aspekt som ”different ways of viewing the internal temporal constituency of a situation” (176:3). Definisjonen bygger på Holt (1943) og avgrensar aspekt til å være ulike måter å betrakte en situasjons indre temporale oppbygging på. En tilsvarende definisjon finnes også i *Norsk Referansegrammatikk (NRG)* hvor aspekt er definert som ”en måte å betrakte en handlings eller en situasjons interne tidsforløp på” (Faarlund, Lie og Vannebo, 1997:644). Begge definisjonene fokuserer på at aspekt er en egenskap ved språket som kategoriserer hvordan ulike handlinger foregår. Som språkbrukere vil situasjoner oppleves forskjellig utfra om vi ser for oss en handling som strekker seg ut over lengre tid og dermed er varig, eller om vi ser for oss en kortvarig handling som skjer momentant, for så å være noe avsluttet. Årsaken til at vi oppfatter de to situasjonene på ulike måter, har i dette tilfellet sin bakgrunn i aspektuelle forskjeller. Et illustrerende eksempel er forskjellen mellom de to handlingene *å sove* og *å sovne*. Selve handlingen *å sove* er noe som strekker seg ut over lengre tid og kan derfor sies å ha et durativt aspekt. I motsetning til dette er det *å sovne* en handling som er over i det den inntreffer, slik at den har ikke noe utstrekning. Selve verbhandlingen *å sovne* har derfor et dynamisk eller punktuelt aspekt.

I litteraturen om aspekt er det vanlig å operere med ulike kategorier og klassifikasjonssystemer som deler inn aspekt på bakgrunn av egenskaper ved handlingen det beskriver. Selv om det i denne typen inndelinger benyttes forskjellige begreper og systemer, er de likevel relativt overlappende når det gjelder innhold. Den følgende inndelingen er hentet fra NRG, som skiller mellom fire faktorer som har betydning for aspektet (Faarlund et.al., 1997:638):

±**durativ** (durativ: handling med utstrekning i tid, ikke-durativ: uten utstrekning i tid)

±**dynamisk** (dynamisk: tilførsel av energi fører til realisering eller endring av tilstand, ikke-dynamisk: vedvarende tilstand)

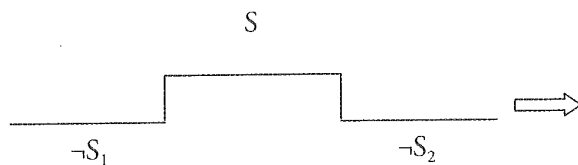
±**telisk** (telisk: handlingen har et slutt punkt, atelisk: handling hvor det ikke er et markert slutt punkt.)

±**iterativ** (iterativ: gjentagende handling.)

Det durative aspekt skiller seg fra de andre kategoriene ved at fokuset ligger på \pm varighet og utstrekning i tid. Typiske durative verb er *ønske, være, elske, bo* og *ligge*. Dynamisk aspekt kjennetegnes av \pm endring som følge av tilførsel av ny energi. I min oppgave kommer jeg imidlertid til å bruke en vanlig og mer generell fortolkning av begrepet dynamisk, i betydningen 'endring av tilstand'. Noen eksempler på dynamiske verb i denne betydningen av dynamisk er *sovne* og *begynne*. Innenfor det teliske aspektet er skillet \pm telisk basert på om handlingen inneholder et sluttunkt eller ikke. For eksempel vil ikke den teliske handlingen *forsvinne* være fullført før den har nådd sitt naturlige sluttunkt. Andre typisk teliske verb er *vinne, slutte* og *dø*. Den siste faktoren, iterativ, gir uttrykk for om en handling er gjentakende eller ikke.

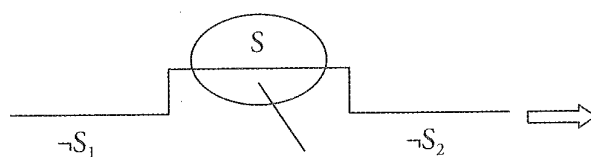
En annen måte å framstille ulike typer aspekt er ved å benytte figurer, som hos Eide (2012). Aspektuelle forskjeller handler i stor grad om hvilken fase av en situasjon eller en handling det fokuseres på i en gitt verbhandling. Figurene illustrerer derfor situasjoner med begynnelse, varighet og slutt, men hvor de ulike fasene skifter på å være i fokus. På stadiet $\neg S_1$ i figuren har ikke situasjonen begynt, mens trappetrinnet opp til S markerer starten og overgangen til hendelsen. S vil si at situasjonen er pågående, mens trappetrinnet fra S ned til $\neg S_2$ markerer avslutningen. På $\neg S_2$ er handlingsforløpet slutt (Eide, 2012:70-71).

(6)

Hvis en skal se eksemplene *sove* og *sovne* i lys av tegningene, vil det i det første tilfellet være varigheten og utstrekning i handlingen som havner i fokus. Det *å sove* er en tilstand som strekker seg ut over lengre tid, noe som plasserer den på stadiet S på tegningen, illustrert ved figur (7). Samtidig er spørsmålet om hvordan selve sove-handlingen startet, samt om eller når den avsluttes, utenfor vår kjennskap og derfor også vår oppmerksomhet, som figuren viser.

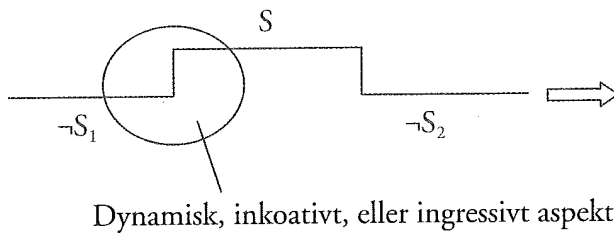
(7)

Progressivt, imperfektivt, atelisk, durativt, statisk aspekt

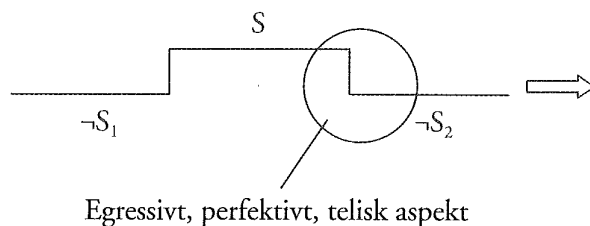
Når det gjelder verbet *å sovne*, derimot, ligger oppmerksomheten på handlingens begynnelse og dermed på trappetrinnet mellom $\neg S_1$ og S . Som språkbrukere vet vi at i det øyeblikket noen sovner, så er også hele sovne-handlingen over. Det *å sovne* har med andre ord ingen varighet, og derfor vil også fokuset ligge på overgangen fra en tilstand til en annen, som vist i figur (8). I dette tilfellet er det overgangen mellom tilstandene å være våken og sovende.

(8)

Til slutt kan også figuren for handlinger hvis fokus hovedsakelig ligger på avslutningen, tas med. I slike tilfeller vil verken begynnelsen eller selve utstrekningen ligge innenfor vår oppmerksomhet. *Vinne* og *forsvinne* er eksempler på handlinger som passer inn i denne figuren.

(9)

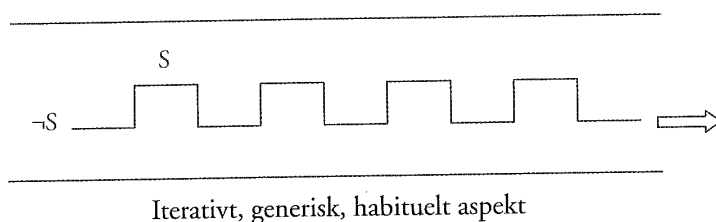
2.2.2 Et internt tidsforløp

Begge definisjonene innledningsvis beskriver aspekt ut fra at det gir uttrykk for handlingers "indre temporale oppbygning". For å utdype denne egenskapen nærmere, kan det være relevant å se aspekt i sammenheng med tempus. Skillet mellom de to verbalkategoriene kan ofte være overlappende og derfor vanskelig å holde adskilt. I følge Comrie har både aspekt og tempus tilknytning til handlingers tidsform, men samtidig finnes det en forskjell mellom de to i måten de forholder seg til tid på (1976:5). Tempus er en grammatisk kategori som forankrer handlinger og situasjoner til ulike tidspunkt som ligger enten i fortid, nåtid eller framtid (Faarlund et. al, 1997:539). Denne lokaliseringen kan være i forhold til andre situasjoner eller til selve taletidspunktet, og disse tidspunktene omtales da som eksterne for selve handlingen (Eide, 2012:58). Aspekt på sin side lokaliserer ikke handlinger til andre tidspunkt, men er i stedet opptatt av handlingens egne indre oppbygning, noe eksempelet under illustrerer.

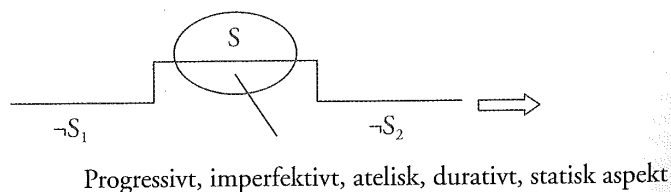
- (10) a. Mary reads a book.
 b. Mary is reading a book.

I begge tilfellene er handlingen forankret i nåtiden, slik at betydningsforskjellen mellom de to setningene kan ikke være tilknyttet tempus. Derimot er det en aspektuell distinksjon som er årsaken til at vi som språkbrukere oppfatter handlingsforløpet i de to setningene som forskjellige. Mens det første eksempelet (10a) typisk gir betydningen at Mary leser en bok og dette er noe hun gjør regelmessig og gjentatte ganger, så beskriver (10b) en situasjon hvor Mary leser i en bok og at det skjer i akkurat dette øyeblikk. Den første setningen har et iterativt, gjentakende aspekt og vil med utgangspunkt i Eides (2012) figurer framstilles som figur (11). Tilsvarende er den andre situasjonen pågående og har et progressivt aspekt, som illustrert ved figur (12).

(11)

(12)

De to eksemplene viser at aspekt og tempus har forskjellige måter å forholde seg til handlingen på. I stedet for å plassere og betrakte handlinger ut fra om de foregår i fortid, nåtid eller framtid, har aspekt fokus på hvorvidt de er begynnende, varige, avsluttet eller gjentakende.

2.2.3 Aspekt og være, ha, bli og få

Når det gjelder de fire verbene *være/ha* og *bli/få*, som er utgangspunkt for denne oppgaven, plasserer de seg i inndeling til Faarlund et.al. henholdsvis under kategoriene *durativ/atelisk* og *dynamisk/telisk*. Med tanke på figurene til Eide, vil *ha* og *være* beskrives av figur (7) (statisk aspekt), mens figur (8) illustrerer *bli* og *få* (dynamisk aspekt). Videre i oppgaven kommer jeg til bruke begrepet *statisk* i stedet for *durativ*, fordi det relevante skillet mellom verbene *være/ha* og *bli/få* i denne sammenheng, ligger i distinksjonen

statisk/dynamisk. Et statisk aspekt kjennetegnes i følge Comrie (1976:49) ved at det uttrykker en uforanderlig og varig tilstand, noe som i følge inndelingen ovenfor, plasserer det under både durativ og ikke-dynamisk aspekt. Eksempler på statiske handlinger er verb som *å elske* eller *å bo*, fordi de begge gir uttrykk for en tilstand som er konstant og varig over lengre tid. Går en inn i bo-handlingen, vil situasjonen på et hvert tidspunkt være den samme, og dermed innebærer ikke handlingen noe form for forandring. Tilsvarende er situasjonen også for *være* og *ha*. Begge disse verbene gir uttrykk for varige tilstander med fokus på utstrekning i en viss tid, framfor endring. I tillegg til å være statiske, er verbene også ateliske i betydningen av at de ikke impliserer noe markert slutt punkt. Det dynamiske aspektet som er implisert av *bli* og *få* på sin side, innebærer som nevnt tidligere endring av tilstand og forandring.

En oversikt over hovedområdene hvor de fire verbene typisk benyttes, viser hvordan de to aspekttypene gjenspeiler seg i verbenes bruksområder. *Ha* brukes typisk om utstrakte tilstander som det å eie, være utstyrt med eller å oppleve. *Få* på sin side brukes om det å motta, oppnå eller i betydningen ”begynne å ha”, som alle uttrykker en form for overgang. Tilsvarende knytter *være* til seg betydninger som det å oppholde seg, eksistere og finnes, mens *bli* gir uttrykk for det å fortsette, endre eller forandre (Golden, Mac Donald og Ryen, 2008:85-87). Eksemplene under illustrerer hvordan aspektet i samme slags type utsagn endres, alt etter hvilket verb som er brukt. Setningene er hentet fra Michaelsen (1990:39-40)

- (13) a. Ola *har* økonomiske problemer.
b. Ola *får* alltid økonomiske problemer i januar.

Mens den første setningen gir uttrykk for en situasjon hvor de økonomiske problemene kan være mer eller mindre konstante, uttrykker den andre at det oppstår økonomiske problemer, og at dette er en tilbakevendende hendelse. I og med at setningen betegner en situasjon som alltid oppstår i januar, fører det til vi i (13b) ikke tolker de økonomiske problemene til Ole som konstante. Tilsvarende er forskjellen mellom *være* og *bli*:

- (14) a. Jeg *er* så trøtt for tiden.
b. Jeg *blir* trøtt hver gang han åpner kjeften.

I det første tilfellet er tilstanden varig, mens i det andre er det en tilstand som inntreffer som følge av at *han åpner kjeften*. På samme måte som *ha* og *få*, uttrykker *være* en tilstand som varer en stund, mens *bli* betegner en overgang eller forandring.

Som både de siste avsnittene og eksemplene ovenfor viser, kan forskjellene mellom *være/bli* og *ha/få* forklares ved å ta utgangspunkt i skille mellom dynamisk og statisk aspekt. Jamfør studentenes problemer med verbbruken i setningene fra avsnittet om transfer, kan det av samme grunn beskrives med at informantene i mitt datamateriale ikke har internalisert det riktige skillet mellom statisk og dynamisk aspekt som gjelder for de fire verbene.

- (15) a. Dette problem *var* løst internasjonalt nettop fordi alternativt teknologi fantes (h0510)
b. Jeg synes at et problem med mobiltelefoner er, at de blir bare "bedre" og *har* mer og mer funksjoner (s0997)

Det første eksempelet er en passivkonstruksjon hvor en informant med engelsk som førstespråk har brukt *være* som hjelpeverb i stedet for *bli*. I dette tilfellet er det naturlig at informanten ønsker å gi uttrykk for at et problem har fått en løsning, noe som igjen innebærer en endring i tilstand. Dermed vil det på norsk være mer idiomatisk å bruke dynamiske *bli* for å markere den overgangen. *Bli* er dessuten vanligvis mest idiomatisk riktig i passiv generelt på norsk. Når det gjelder den andre setningen har en informant med tysk som førstespråk brukt *ha* i en sammenheng hvor det er mer passende med *få* på norsk. Informanten uttrykker at det skjer økning av funksjoner ved mobiltelefoner. Vedkommende gir med andre ord uttrykk for at det skjer en utvikling. Dermed vil det også være mer idiomatisk med dynamiske *få*, siden det på samme måte som *bli*, gir uttrykk for endring av tilstand. I begge disse tilfellene er ikke verbbruken optimal fordi informantene har brukt statiske verb som uttrykker varighet og utstrekning, når selve handlingene de prøver å formidle uttrykker en forandring og derfor krever dynamiske verb. En viktig faktor å merke seg i denne sammenheng, som jeg har vært inne på tidligere, er forskjellen i bruksområdene til verbene i engelsk og norsk. I det norske språket står de to verbparene i opposisjon til hverandre og fungerer som to spesialiserte verbsett. Det resulterer i at vi må bruke det mest spesialiserte verbet og verbene har derfor et delt bruksområde. I engelsk derimot, kan verbene *be* og *have* stå for begge betydningene og har derfor et større bruksområde. *Be* kan i mange tilfeller dekke betydningen til både *være/bli* og *have* kan dekke bruksområdet til *ha/få* på norsk. Sett i lys av eksemplene ovenfor er det i begge tilfellene nærliggende å bruke *be* og *have* på engelsk som for *become* og *get*.

2.2.4 Grammatikalsk og leksikalsk aspekt

Som definert ovenfor, sier aspekt noe om måten en situasjon eller handling forløper på, alt etter hvordan den begynner, varer, slutter og eventuelt gjentar seg. I den sammenheng

kan det også legges til at det varierer fra språk til språk hvordan aspektuell informasjon kommer til uttrykk, samt i hvor stor grad den vektlegges. Det samme er også tilfelle med de andre verbalkategoriene, tempus og modus. I følge Bhat (1999, her sitert fra Helland, 2005) er det grunn til å anta at forskjellige språk i ulik grad vektlegger de tre kategoriene. På bakgrunn av disse forskjellene, omtaler Bhat språk som tempus-, aspekt- eller modusprominent, alt etter hvilken kategori som er den mest framtrædende. Et språk vil da betegnes som tempusprominent hvis tempus er den viktigste grammatiske kategorien, mens aspektprominent viser til språk hvor det er viktigere å markere aspektuell informasjon enn for eksempel den temporale. Basert på Baths inndeling har Helland konkludert med at norsk i den sammenheng vil kunne karakteriseres som tempusprominent, blant annet fordi det er obligatorisk å markere tempus morfologisk i alle finitte setninger (Helland, 2005:19). Samtidig vil ikke det si at aspekt er uten betydning i norsk, noe eksemplene innledningsvis illustrerte og som jeg også vil komme nærmere inn på i underkapitlet om leksikalsk aspekt. Først vil jeg imidlertid ta for meg ulike måter språk forholder seg til aspekt på, samt komme inn på ulike utfordringer som kan oppstå i slike tilfeller. I den forbindelse vil det være hensiktsmessig å dele aspekt inn i de to kategoriene leksikalsk og grammatisk aspekt.

2.2.4.1 Grammatisk aspekt

Aspekt defineres som grammatisk når det opptrer i form av en egen grammatisk kategori i språket, som på en eller annen måte er morfologisk markert eller i form av frittstående partikler, hjelpeverb eller adverbialer (Comrie (1976:6-7); Eide (2013:2)). De følgende setningene viser hvordan imperfektivt eller progressivt aspekt er uttrykt i fransk, islandsk og engelsk som henholdsvis bøyingsendelse, partikkel og hjelpeverb + ing-endelse.⁵

- (16) a. Il **faisait** beau la semaine dernière = Det var fint vær forrige uke.
b. Ég **er að** borða = Jeg spiser (nå).
c. She **is eating** = Hun spiser (nå).

Et vanlig og sentralt skille innenfor grammatisk aspekt er distinksjonen perfektiv og imperfektiv. I et perfektivt aspekt betraktes situasjonen som en avsluttet helhet og hvor det ikke er fokus på utstrekningen, mens innenfor det imperfektive aspektet ligger fokuset på at situasjonen er varig og uavsluttet (Bardovi-Harlig, 2000). Sett i lys av inndelingen til Faarlund et. al (1997) og Eide (2012) vil et perfektivt aspekt ligge under kategorien telisk, altså handlinger med et slutt punkt, mens imperfektiv tilhører den durativ/statiske, som

⁵ Eksemplene er basert på tilsvarende konstruksjoner hentet fra Comrie (1976). Oversettelsene er mine.

omfatter handlinger med varighet. Når det gjelder språk som skiller mellom perfektivt og imperfektivt aspekt, er dette skillet svært framtrædende i de slaviske språkene, i tillegg kan romanske språk som fransk og spansk også nevnes (Comrie, 1976:125-127).

Hos de romanske språkene finnes distinksjonen perfektiv/imperfektiv hovedsakelig i fortid. For eksempel har spansk to tider som tilsvarer fortid i norsk, nemlig *pretérito perfecto* (perfektum) og *pretérito imperfecto* (imperfektum). Den førstnevnte betegner en handling som et avgrenset hele, enten i forhold til begynnelsen, slutten eller begge to. Imperfektiv brukes om uavgrensede handlinger eller tilstander i fortiden, uten noe klar begynnelse eller slutt (Chiquito, 2009). I og med at vi ikke har en tilsvarende morfologisk distinksjon på norsk, må vi i slike sammenhenger i stedet ty til supplerende konstruksjoner for å kunne gjengi samme meningsinnhold.

- (17) a. Spansk: Miraba a la tele, cuando sus amigos llamaron a la puerta.⁶
b. Norsk : Han satt og så på TV, da vennene hans banket på døren.

Et annet skille innenfor grammatisk aspekt er distinksjonen mellom progressiv og ikke-progressiv. En egen form for progressiv finnes i mange språk, blant annet italiensk, spansk, islandsk og engelsk, i sistnevnte kjennetegnet ved hjelpeverb +–ing-endelse på verbet. Et progressivt aspekt uttrykker en situasjon som pågår (Comrie, 1976:33), noe som vil si at situasjonen blir betraktet ”innenfra”. (Eksemplene er mine egne).

- (18) a. Present simple: John is stupid.
b. Present progressive: John is being stupid.

Den første setningen gir uttrykk for en statisk tilstand, hvor den generelle oppfatningen av *John* er at han er dum. Den andre derimot, indikerer at *John* oppfører seg dumt i dette øyeblikk og gir uttrykk for en handling som pågår akkurat *nå*, samtidig med taletidspunktet. På samme måte som det ble trukket fram i det spanske eksempelet, må vi markere tilsvarende skille på norsk ved hjelp av ulike tilføyinger. Det kan for eksempel gjøres ved ”John er *alltid/bestendig* dum” og i det andre tilfellet med ”*Akkurat nå* oppfører John seg dumt”.

2.2.4.2 Leksikalsk aspekt

Selv om aspektkategorien ikke er morfologisk til stede i det norske språket, ligger den likevel i bunnen som et semantisk fenomen og er i aller høyeste grad med på å gi betydning til språket. Ettersom norsk ikke opererer med distinksjoner som perfektiv/imperfektiv og

⁶ Eksemplene er gjennomgått og bekreftet av Helene Norbeck.

progressiv/ikke-progressiv på samme måte som engelsk og spansk, kommer aspektuelle forskjeller i stedet til uttrykk på andre måter. I språk hvor aspekt ikke opptrer som en egen grammatisk kategori, vil det da omtales som leksikalsk. Samtidig er ikke grammatisk og leksikalsk aspekt to utelukkende kategorier, for leksikalsk aspekt vil også være til stede i språk som markerer aspekt grammatisk.

Leksikalsk aspekt, som også kalles for aksjonsart, er beskrevet som noen ”egenskaper som ligger i selve verbhandlinga som handling og derfor kan sies å uttrykke iboende leksikalske forhold ved verbet” (Faarlund et.al., 1997:637). Det er altså verbene i seg selv som gir uttrykk for om handlingen er varig eller punktuell, begynnende eller avsluttet, og så videre, og det vil ikke være synlig på verbet i form av en spesifisert morfologi. Leksikalsk aspekt er med andre ord egenskaper ”kodet inn” i verbet og som vi tar med oss som konseptuelle føringer når de hentes det ut av det mentale leksikonet. For eksempel ligger det i handlingen *å dø* en naturlig avslutning, mens det *å applaudere* indikerer en gjentakende handling fordi handlingen forutsetter at man klapper i hendene gjentatte ganger. Årsaken til at vi automatisk ser for oss de to situasjonene med sitt bestemte handlingsløp, ligger i de to verbenes semantiske innhold.

Aspekt er imidlertid ikke bare avhengig hoved verbet alene. I følge Faarlund et.al. har norsk enkelte analytiske, syntaktiske konstruksjoner som kan benyttes for å framheve og fokusere på ulike deler av en handling (1997:645). For eksempel vil konstruksjoner som *drive (på) med å (og)...* og *være opptatt med å..* gi forståelsen av en varig, uavgrenset handling: ”Elevene driver og forbereder/ er opptatt med å forberede framføringen”. Tilsvarende er også tillegg og utfyllinger avgjørende for hvilket aspekt vi har eller kan bruke (Eide, 2012:72). For eksempel kan aspektet endre seg etter hvilket subjekt en setning har, eller ulike typer adverbialer. Eksemplene under er hentet fra Eide (ibid) og viser nettopp forskjeller som dette.

- (19) a. *Jon pleier å drukne her.
b. Folk pleier å drukne her.
c. Jon spiser.
d. Jon spiser når han kommer.

Det første eksemplet har et iterativt aspekt, altså et gjentakende handlingsforløp som skyldes bruken av verbet *pleier*, noe som ikke vil være mulig med *Jon* som subjekt. Samme person kan ikke drukne flere ganger. I (19c) og (19d) er det samme handling som foregår; *å spise*, men det adverbielle tillegget i (19d) gjør at aspektet skifter. Setningen i (19c) gir en

progressiv lesning hvor spisingen er pågående, mens i (19d) får den en dynamisk lesning fordi Jon ikke spiser i dette øyeblikk, men begynner først når *han* eller en annen person kommer.

2.2.5 Avsluttende om aspekt

I denne oppgaven har jeg valgt å skille mellom grammatisk og leksikalsk aspekt fordi det viser to ulike måter aspekt kan komme til uttrykk på i språket. Leksikalsk aspekt inngår som en del av verbenes betydning og er uansett til stede i alle språk. Grammatisk aspekt varierer som vi har sett, både hvorvidt det forekommer, samt hvilken betydningsgrad det har innenfor de ulike språkene hvor aspekt er en egen grammatisk kategori. For norsk sin del som ikke uttrykker aspekt grammatisk, vil leksikalsk aspekt være viktigere. Samtidig kan mangelen på den eksplisitte aspektmarkeringen føre til at det ikke trekkes fram særlig ofte i norskundervisningen. Det er nok ikke uvanlig at andrespråksbrukere blir fortalt at vi ikke har aspekt i det norske språket, nettopp fordi det ikke finnes egne bøyninger og markeringer å sette fokus på. Ved å skille mellom grammatisk og leksikalsk aspekt, åpnes muligheten for å undersøke om det finnes ulike typer utfordringer for andrespråksbrukere i innlæring av aspekt. For språkbrukere hvis morsmål heller ikke markerer aspekt grammatisk, vil det kunne være problematisk om de leksikalske aspektuelle skillene er annerledes enn i norsk. For språkbrukere som har et morsmål med grammatisk aspekt, vil det muligens kunne være vanskelig å lære seg et språk hvor disse trekkene er integrert i den semantiske betydningen til verbet. I tillegg kan også disse språkene ha andre aspektuelle distinksjoner for verbene. Når det gjelder språkene som er representert og diskutert i denne oppgaven, har spansk og engelsk grammatisk aspekt, mens tysk, i likhet med norsk, bare har leksikalsk aspekt. Med tanke på de aspektuelle skillene, har vi sett at engelsk ikke har den samme distinksjonen mellom *bli/være* og *ha/få* som norsk. Når det gjelder spansk og tysk finnes det enkelte konstruksjoner med aspektuelle skiller som ligner de vi har i norsk. Disse vil jeg diskutere nærmere under kapittel 5.1.2.

3.0 METODE, TEKSTER OG INFORMANTER

3.1 Om ASK

Datagrunnlaget i denne oppgaven er utelukkende hentet fra Norsk andrespråskorpus, videre omtalt som ASK. Korpuset er utviklet ved Universitetet i Bergen og er et elektronisk, søkbart tekstkorpus for norsk som andrespråk (ASKs nettsider⁷). Korpuset består av både språkdata og persondata, og disse inneholder informasjon om blant annet informantenes utdanningsnivå, yrke, kjønn, engelskkunnskaper, språkbakgrunn og oppholdstid. De ulike variablene gjør det altså mulig å koble språkdata opp mot persondata, og dermed å snevre inn og spesifisere søk etter ønske. For eksempel vil det i denne oppgaven være hensiktsmessig å kunne kontrollere informantenes engelskkunnskaper, med tanke på å undersøke en mulig transfer fra engelsk til norsk. Innenfor området tredjspråksproblematikk vil det, i følge Eide, alltid være et poeng å kunne isolere innflytelsen tidligere andrespråk kan ha på det nye andrespråket (2013:13). I ASK opplyses det om ferdighetsnivået i engelsk for hver informant, noe som legger til rette for å studere en mulig transfer fra engelsk som andrespråk. Imidlertid er informasjon om ferdighetsnivå egenrapportert, noe som kan være problematisk med tanke på at det kan være en forskjell mellom nivået informantene selv anser seg å være på og nivået de faktisk er på. Av den grunn er det ikke nødvendigvis slik at alle som oppgir samme ferdighetsnivå virkelig er på samme nivå. Denne problematikken vil jeg også komme inn på i drøftingen av resultatene mine. I tillegg til å inneholde en rekke variabler, inneholder også ASK annoteringer med blant annet feilkoder og grammatiske tagger. Det innebærer at all språkbruk som avviker fra norsk, markeres med en merkelapp. Denne merkelappen inneholder informasjon om hvilken type feil som har blitt gjort, samt forslag til korreksjon (ASKs nettsider). For min undersøkelse vil det hovedsakelig være feilkoden W som har størst relevans. Den tilhører de leksikalske kodene og betegner galt valg av ord i den gitte konteksten. Vel å merke gjelder den bare ord som eksisterer i norsk. Hele systemet med feilkoding gjør det enklere og mer oversiktlig å søke etter bestemte typer feil, og dermed også mer tilrettelagt for datainnsamling. I mitt tilfelle har feilannoteringen gjort at jeg har hatt muligheten til å snevre inn søkene mine til å gjelde den feiltypen jeg har vært ute etter for hvert av de fire verbene, og deretter fått opp alle tekster hvor det aktuelle verbet har blitt markert med feil bruk. Det har vært en fordel blant annet med tanke på tidsbruk, fordi det har gjort datasamlingen mer effektiv og oversiktlig.

⁷ <http://gandalf.uib.no/ask/ask>

Både tekstene skrevet av andrespråksbrukerne, samt merkelappene med informasjonen om feiltyper, tilhører hovedkorpuset. I tillegg består ASK av et parallellkorpuser som inneholder korrigerede versjoner av tekstene i hovedkorpuset. Dette korpuset kalles ”korrektkorpuset” og består altså av de samme tekstene som i hovedkorpuset, men i dette tilfellet er alle tekstene gått igjennom og korrigeret av norske morsmålsbrukere, og skal i prinsippet være korrekt norsk (ASKs nettsider). Det at ASK inneholder et korrektkorpuser, åpner for muligheten til å sammenligne språkproduksjonen mellom andrespråksbrukere og morsmålsbrukere av norsk. Samtidig har korrektkorpuset for min del også fungert som en kvalitetssikring og veiledning i gjennomgangen av datamaterialet. Siden tekstene i korrektkorpuset er korrigeret av norske morsmålsbrukere, har jeg brukt disse til å støtte meg på og sammenligne mine egne korrigeringer med. ASK er også ordnet på den måten at en enkelt kan veksle mellom de tre utgavene av informanttekstene: en i original form slik den er skrevet av informanten, en utgave hvor alle feilmarkeringene vises og til slutt teksten slik den er i korrektkorpuser. Dermed har det vært oversiktlig og enkelt å sammenligne og undersøke feilbruken.

Totalt sett omfatter ASK over 1700 tekster skrevet av norske andrespråksbrukere fra 10 forskjellige morsmålsgrupper (Johansen, 2010:164a). Det at korpuset inneholder en stor samling tekster, åpner opp for en mer kvantitativ og systematisk tilnærming. Tidligere var nettopp det begrensede datagrunnlaget en av de største utfordringen for den norske andrespråksforskningen (Ragnhildstveit, 2012). Når det gjelder utvalget av morsmål, er det gjort på bakgrunn av typologiske variasjoner, samt utbredelsen det har som innvandrerspråk i Norge (ASKs nettsider). Fordelene ved denne utvelgelsen er at man både kan undersøke forskjeller mellom innlærere med ulike språkbakgrunn, samt ha et bredt og fyldig datamateriale fra informanter kategorisert etter ulike førstespråk.

Alle språkdataene i ASK er tekster skrevet av informanter som har avlagt enten *Språkprøven i norsk for innvandrere* eller *Test i norsk - høyere nivå*. Begge prøvene er utarbeidet ved Norsk språktest i Bergen (Carlsen, 2010:133). Hensikten med testene er å måle ferdigheter i norsk språk, og de avlegges av innvandrere som enten ønsker å studere eller å søke arbeid i Norge. I følge Carlsen måler de to testene språkferdigheter på forskjellige nivå, hvorav Språkprøven måler ferdigheter på mellomnivå og kan brukes i sammenhenger som i arbeidslivet eller andre dagligdags situasjoner, mens Test i norsk - høyere nivå brukes blant annet som grunnlag for opptak til høyere utdanning (2010:133-134). Med disse vilkårene vil det være naturlig å anta at det finnes en viss nivåforskjell mellom språkbrukerne i de to testgruppene. I korpuset er tekstene merket med henholdsvis S hvis den er hentet fra Språkprøven i norsk, og H hvis den tilhører Test i norsk - høyere nivå. På den måten er det

enkelt å skille mellom tekstene fra de to ulike testene. Videre i oppgaven vil uttrykkene S-tekster og H-tekster bli brukt om tekstene hentet fra de to ulike testtypene.

I min første gjennomgang av datamaterialet var det lengden på tekstene som utgjorde en umiddelbar forskjell mellom de to. H-tekstene er sjelden på under en side og de er alle sammen lengre enn typiske S-tekster. Ordsøk viser også at H-tekster har nesten dobbelt så mange ord som S-tekstene (Johansen, 2010b). Ved nærmere lesning gir også H-tekstene inntrykk av en bedre språkbeherskelse totalt sett. Først og fremst både benytter og behersker informantene på dette nivået en mer avansert og utstrakt bruk av tempus. Informantene bak S-tekstene behersker i størst grad presens og har mindre omfang av de andre tempustidene og mer feil. De har også større problemer med bruk av modale hjelpeverb og har gjennomgående en enklere setningsoppbygging. En annen forskjell er også at skrivestilen i H-tekstene er mer argumenterende og har bedre sammenheng. Dette kan imidlertid ha sammenheng med ulike oppgaveformuleringer, som må antas å kreve mer omfattende svar for H-testene. Likevel bidrar det til et helhetlig inntrykk av en bedre språkbeherskelse. Både på bakgrunn av tekstene var hentet fra to testtyper som i utgangspunktet var på forskjellige nivå, samt mitt eget inntrykk om en nivåforskjell i gjennomlesningen, ble forskjellene mellom de to teksttypene et forhold jeg ønsket å undersøke nærmere i min oppgave.

Selv om det tilsynelatende eksisterer en nivåforskjell mellom de ulike testtypene, er det relevant å trekke fram at det i begge tilfeller er tekster produsert av informanter som er svært motivert til å lære seg norsk. I hvert fall er det en nærliggende konklusjon med tanke på hensikten og bruksområdene til testresultatene. Det er også andre forhold ved korpuset som må tas opp til diskusjon. Først og fremst er det viktig å understreke at ASK utelukkende inneholder datamateriale fra informanter som har tatt og ikke minst bestått språkprøvene (Johansen, 2010:164a). Det vil med andre ord si at en kan anta at ingen av informantene kan sies å være på nybegynnernivå i sin norskinnlæring, siden disse ville ha strøket, og dermed ikke er representert i korpuset. I den sammenheng kan det også trekkes fram et par andre forhold som også er en indikasjon på at informantene har en relativt god språkbeherskelse. For eksempel har begge informantgruppene språkferdigheter til å produsere egne sammenhengende, skriftlige tekster. Selv om tekstene i mange tilfeller er forholdsvis enkle, kreves det likevel et relativt stort aktivt ordforråd for å produsere den mengden tekst uten gjentakelser. I tilfellet med informantene i H-tekstene, kan også skriveferdigheter fra morsmålet være en medvirkende omstendighet til det relativt bedre inntrykket. Ettersom deres formål med testen er å søke seg inn på høyere utdanning, er det også en sannsynlighet for at de generelt sett er dyktige skrivere og dermed også behersker den skriftlige ”akademiske”

sjangeren godt. Det vil naturligvis kunne påvirke språket og tekstene deres til det bedre. I gjennomgangen og analysen av datamaterialet kan det være viktig å være klar over nettopp slike omstendigheter fordi de peker på noen relevante sider ved informantene som kan være interessante å se i lys av resultatene.

I tillegg til å generelt være på et høyere nivå, utgjør informanttekstene en forholdsmessig ensartet gruppe også og på andre områder. For selv om det har blitt trukket fram forskjeller mellom de ulike testtypene, er de i en større sammenheng forholdsvis på samme nivå. Johansen (2010a) tar opp denne problematikken og påpeker at selv om korpuset inneholder store mengder data og har vært et positivt bidrag til andrespråksforskningen, har det også har sine begrensninger. I tillegg til den høyere språkbeherskelsen som også er nevnt her, trekker hun fram andre skjevheter som at det er flere kvinner enn menn blant informantene og at de fleste har høyskole- eller universitetsutdanning fra før. Derfor er det viktig å være klar over at korpuset ikke har et utvalg som er representativt for alle norskinnlærere.

3.2 Grunnlag for utvalg av språk

Når det gjelder utvelgelsen av informantenes førstespråk, har det i denne oppgaven vært ønskelig med et begrenset antall. Korpuset setter i seg selv også en begrensning, i og med at det bare inneholder tekster fra 10 utvalgte morsmål. Blant de som var å velge mellom, kommer denne oppgaven til å ta for seg informanter med førstespråkene engelsk, tysk og spansk. Ved å ta utgangspunkt i tre informantspråk, vil det være enklere å studere eventuelle forskjeller og likheter mellom de utvalgte morsmålene, samt å studere om ulike morsmål kan gi ulike utslag i tilegnelsen av det norske språket. Et begrenset språkutvalg vil dermed bidra til å gi undersøkelsen en mer oversiktlig og systematisk tilnærming for mitt formål. Det var også et poeng at omfanget skulle være overkommelig gitt den oppgavens begrensede format.

Med tanke på at deler av oppgavens problemstilling går ut på å undersøke en mulig transfer fra engelsk, er naturlig nok engelsk et av informantspråkene. Engelsk har også det aspektuelle skillet mellom progressiv og ikke-progressiv (Comrie, 1976:124). Forskjellen mellom disse er nærmere omtalt i teorikapittelet (s.16), men det kan gjentas at for å uttrykke tilsvarende distinksjoner på norsk, for eksempel *sleeping* versus *is sleeping*, må vi som regel benytte forskjellige tilleggsfraser, for eksempel *nå*. Til slutt må det på nytt trekkes fram at engelsk ikke har det samme aspektuelle skillet og dermed ikke samme bruk av *være/bli* og *ha/få* som på norsk.

Tysk har på samme måte som norsk ingen grammatikkmarkering av aspekt.⁸ Tilsvarende som norske morsmålsbrukere, kan man anta at heller ikke tyske morsmålsbrukere er særlig vant med å forholde seg til aspekt som grammatisk kategori. Følgelig er det grunnlag for å undersøke om det er forskjeller fra deres tekster og tekstene til informanter med språk som har morfologisk aspektmarkering, som hos de engelske språkbrukerne. Samtidig vil tysk også være et godt utgangspunkt for å undersøke en eventuell transfer fra engelsk. I og med at det er mulig å kontrollere variabelen *engelskferdigheter* i ASK, åpner det opp for å lete etter forskjeller mellom tyske informanter med engelskkunnskaper på ulike nivå. Finnes det forskjeller mellom disse gruppene, kan det støtte opp under teorien om en eventuell transfer fra engelsk som S2 til norsk som S3.

Når det gjelder spansk, markerer dette språket på lik linje med de andre romanske språkene grammatisk aspekt i fortid. Distinksjonen imperfektiv og perfektiv blir henholdsvis uttrykt gjennom fortidsformene *imperfecto* og *preterito* (Bardovi-Harlig, 2000:211). I følge *Spansk Referansegrammatikk* vil som regel *bli* og *få* på norsk bli gjengitt med *preterito* i spansk fordi de gir uttrykk for avsluttede, perfekte fortidshandlinger (Chiquito, 2009:126). *Å være* vil derimot ofte stå i *imperfecto* og dermed også indikere en varig hendelse eller tilstand i fortiden (ibid). Sett i sammenheng med skillet mellom dynamisk og statisk aspekt, har de spanske verbtidene en liknende betydning som denne distinksjonen, i form av at den ene gir uttrykk for at det skjer en overgang, mens den andre har fokus på varighet og utstrekning. Det vil også med andre ord si at de spanske språkbrukerne kan antas å ha en viss kjennskap til et skille mellom *være/bli* og *ha/få* fra sitt eget førstespråk. En viktig forskjell er at i det spanske språket, på samme måte som i engelsk, er det ulike former av verbet som gir aspektuell informasjon, mens i norsk har vi ikke har denne informasjonen eksplisitt uttrykt via morfologi. I stedet ligger den enten innbakt som leksikalsk informasjon i verbene selv eller vi tyr til utfyllende tilleggsfraser. Med tanke på denne forskjellen mellom norsk og spansk, vil det være en mulighet for at forskjellen kan føre til utfordringer i tilegnelsen av norsk for spanske morsmålsbrukere. I tillegg til distinksjonen imperfektiv og perfektiv, har spansk også en egen verbform for å uttrykke progressiv handling (Comrie, 1976:127). Imidlertid er ikke skillet like eksplisitt som i engelsk, for den ikke-progressive formen utelukker ikke progressiv betydning, noe som er tilfelle i det engelske språket (ibid).

Hvis en kort skal summere opp de tre informantspråkene, danner de til sammen en kombinasjon hvor det finnes ulike variasjoner, men også fellestrekk. Tysk skiller seg fra de to

⁸Ge- kan regnes som en aspektuell kategori i germanske språk, se van Gelderen (2006).

andre ved å ikke ha grammatisk markering av aspekt. Spansk og engelsk har begge grammatisk aspekt, men det finnes både likheter og forskjeller mellom hvordan dette trekket blir realisert. For spansk sin del ligger det viktigste skillet mellom imperfektiv og perfektiv i fortid, mens i engelsk er det distinksjonen mellom progressiv og ikke-progressiv.

3.3 Utvalg av informanttekster

Datamaterialet mitt består av totalt 30 andrespråkstekster skrevet av informanter med henholdsvis engelsk, spansk og tysk som morsmål. Av de 30 tekstene er det 10 andrespråkstekster av informanter fra hver av de tre morsmålsgruppene. Utvelgelsen av tekster startet med at jeg foretok søk i ASK etter tekster hvor det var markert feil i korpuset på de fire aktuelle verbene. Formålet var å finne 10 tekster for hvert verb, med hvert av de fire verbene feilannotert innen hvert språk, noe som ville gi meg om lag 120 tekster til sammen. Det var hensiktsmessig i starten, fordi det la grunnlaget for å kunne danne seg et generelt bilde av feilene, både innenfor samme språk, men også se om det var forskjeller mellom språkene. En faktor som pekte seg ut på dette stadiet var skillet mellom S- og H-tekster. Den første lesningen ga inntrykk av en forskjell på de to teksttypene både i omfang og den generelle språkbeherskelsen. Som det også er nevnt tidligere i oppgaven, er det en viss nivåforskjell på tekstene, i og med at de er hentet fra to forskjellige språktester. Videre i arbeidet ble det derfor et poeng å skille mellom de to typene tekster for å undersøke nærmere om det også var noen forskjeller mellom dem når det gjaldt bruken av de fire verbene, og eventuelt hvilke forskjeller det dreide seg om.

I det neste steget i prosessen gjorde jeg et nytt utvalg hvor jeg gikk ned til et mindre omfang på 10 tekster fra hvert språk og satt igjen med 30 totalt. Årsaken til å redusere antallet tekster var muligheten for å gå dypere inn i hver enkelt tekst og undersøke bruken av de fire verbene grundigere. Det jeg ønsket, var å se på frekvensen til hvert av de fire verbene, både når det gjaldt generell bruk, men også antall feil. Samtidig ønsket jeg også å undersøke nærmere hva slags type feil som ble gjort, samt i hvilken sammenheng de forekom. Det ga meg muligheten til å lete etter noen overordnede mønstre i feilbruken, og å se på hvordan de ulike språkbrukerne eventuelt skilte seg fra hverandre. Med dette utgangspunktet var det hensiktsmessig å ikke ha for mange tekster, for at arbeidet ikke skulle bli for omfattende, oppgavens format gir heller ikke plass til det. Min oppgave er derfor en kvalitativ undersøkelse hvor jeg samtidig har hatt et såpass stort datagrunnlag fra begynnelsen, at det også har vært mulig å se etter generelle mønstre i språkbruken eller mer språkspesifikke trekk.

Når det gjelder utvelgelsen av 10 tekster per språk, var den til en viss grad basert på tilfeldighet, men samtidig med en grad av bevisst utvelgelse fra min side. For det første var det enkelte interessante trekk ved noen tekster jeg hadde merket meg og som jeg ønsket å se om fantes i andre tekster. For det andre hadde jeg en bevissthet knyttet til at jeg ønsket å ha et samlet tekstmateriale fra hvert språk hvor alle de fire verbene hadde blitt brukt feil. I og med at jeg hadde søkt etter feilbruk for hvert enkelt verb i det første søket, kunne jeg velge ut noen tekster fra hver av disse søkebunkene. Sett bort fra disse forutsetningene, valgte jeg tilfeldig ut tekster fra tekstmaterialet jeg hadde fra det første søket i ASK.

En annen faktor som var av betydning utfra oppgavens problemstilling, var informantenes engelskkunnskaper. ASK registrerer informantenes oppgitte nivå i engelskferdigheter, slik at jeg har denne informasjonen for hver av mine informanter. I etterkant ser jeg at jeg kunne ha vært tidligere ute i prosessen med å kartlegge disse, og i større grad latt det ligge til grunn for utvalg av tekster. For eksempel kunne jeg hatt mer variasjon på engelsknivået til de tyske informantene, hvor jeg endte opp med sju på mellomnivå og tre på høyere. Samtidig er det større variasjon blant de spanske informantene, noe som gjør at jeg ender opp med alle tre nivå representert totalt sett, og dermed har i det minste et utgangspunkt for en sammenlikning.

I min framgangsmåte for å kartlegge verbene, har jeg gått igjennom hver enkelt tekst og markert og talt opp bruken av hvert enkelt verb. På bakgrunn av mine kunnskaper som morsmålsbruker av norsk, har jeg angitt hvilke tilfeller jeg mener bruken av verbene er feil. Jeg har også hatt ASK å støtte meg på i feilmarkeringen og har kunnet sammenligne mine funn med korrektkorpuset. Samtidig har det vært sammenhenger hvor jeg som morsmålsbruker har registrert feil som ikke har vært korrigeret i korrektkorpuset. Ofte har det vært i tilfeller hvor det ikke nødvendigvis har vært direkte feil verbbruk, men heller at jeg som norsk morsmålsbruker hadde foretrukket den andre verbtypen. Det at jeg har jobbet grundig med disse verbene i en periode, kan selvfølgelig ha ført til at jeg har blitt påvirket i vurderingene mine. For eksempel kan jeg ha blitt ekstra oppmerksom på å finne feil og derfor tolker bruken ”dit jeg vil se den”. Samtidig er min egen rolle noe jeg har vært klar over og bevisst på gjennom hele prosessen, og en faktor ved undersøkelsen som jeg kommer nærmere inn på i neste underkapittel.

3.4 Kategorisering av feiltyper

I den store sammenheng er ikke feiltypen jeg undersøker i denne oppgaven blant de største og mest alvorlige i norsk som andrespråk (se også innledningen). Det er en feiltype

hvor det ofte kan være snakk om små nyanseforskjeller og i mange tilfeller kan den heller ikke direkte kategoriseres som *feil*. Som jeg allerede har vært inne på, var det til tider en utfordring for meg som morsmålsbruker å avgjøre hvorvidt et tilfelle kunne betegnes som feil eller om det bare var mitt eget fokus som spilte inn. Allerede fra starten av, i gjennomgangen av datamaterialet, satt jeg igjen med inntrykket av en sammensatt feiltype, som det kunne være vanskelig å få oversikt over. Mens det var noen tilfeller hvor bruken helt klart var feil og ga ugrammatisk resultat på norsk, var det andre sammenhenger hvor det semantisk sett hadde fungert bedre med den andre verbtypen, men hvor feilen på langt nær var så alvorlig som i det første tilfellet. I slike tilfeller var det vanskelig å vite om jeg skulle kategorisere dette som en ”feil” eller ikke. I og med at jeg ønsket å skaffe meg oversikt over feilbruken, valgte jeg å dele den inn i tre grupper alt etter hvor ”alvorlig” den var. Det er ingen klar inndeling, og i mange tilfeller er grensene forholdsvis flytende. Samtidig har den vært til hjelp for meg fordi det åpnet opp for flere nyanser i datamaterialet og gjorde det enklere å systematisere feilbruken. Dermed førte det også til en mer oversiktlig gjennomgangen. Det er også viktig å understreke i denne sammenheng at når jeg benytter meg av formuleringer som ”feil med *være/bli/ha/få*” vil det si at det aktuelle verbet er brukt i teksten, men er feil fordi det i stedet skulle ha vært brukt et annet verb.

Inndelingen består av tre nivåer hvor det første nivået omfatter en feiltype som gir en ugrammatisk bruk i norsk. Dette er tilfeller hvor det, etter min mening, ikke er tenkelig at norske morsmålsbrukere kunne ha brukt den verbtypen og utgjør den mest ”alvorlige” feiltypen. Setningene under er to eksempler på feil som er kategorisert på dette nivået:

(20) a. Jeg kjenner min beste venn siden hun *er* født. (s0127, tysk)

b. Arbeidsledigheten har *blitt* ganske stor i mange år i England. (h0255, engelsk)

Når det gjelder det første eksempelet har informanten brukt *være* som hjelpeverb i en passivkonstruksjon. I denne sammenheng blir verbbruken feil fordi handlingen *å bli født* impliserer at det skjer en overgang og er en dynamisk og punktuell situasjon. Derimot gir statiske *være* i stedet uttrykk for varighet og utstrekning, hvilket i dette tilfellet gjør at det ikke høres korrekt ut på norsk. I det andre eksempelet bruker informanten *bli* når han forteller om arbeidsledigheten i England. Som kjent uttrykker *bli* et dynamisk aspekt og dermed ligger fokuset på at det har skjedd en overgang. Samtidig impliserer det adverbielle uttrykket *i mange år* en varighet og utstrekning, noe som i dette tilfellet fører til at det må brukes statiske *være* for å få en riktig lesning.

Det andre nivået består av tilfeller hvor bruken av verbene ikke er idiomatisk riktig på norsk. Verbene i disse tilfellene er ikke direkte feil, men samtidig er sjansen stor for at en morsmålsbruker av norsk ville ha brukt den andre verbtypen i denne sammenhengen. Et par eksempler på denne feiltypen er:

- (21) a. Fordi det kan påvirker et barn til å *ha* lyst for å lese. (h0492, engelsk)
b. Vi *er* presset for å være unge og slanke for evighet, uten å betrakte at det er umulig. (h0496, spansk)

I det første tilfellet er det i norsk mer naturlig og idiomatisk å bruke *få*. Handlingen forteller i utgangspunktet om en overgang, i form av at den gir uttrykk for at barn kan påvirkes til å bli mer glade i å lese. Dermed bør fokuset være på overgangen, framfor en varig tilstand som skjer ved å bruke *ha*. Med tanke på at fokuset ligger på overgangen og barnas økte leselyst, er det på norsk i dette tilfellet mest idiomatisk og passelig å bruke dynamiske *få*. Det andre eksempelet består av en passivkonstruksjon hvor informanten bruker *være* i stedet for *bli*. I følge Ryen (1990:106) vil det i forbindelse med passiv i norsk være slik at *bli* gir fokus på at handlingen er pågående, mens *være* heller fokuserer på en tilstand og gir inntrykk av å være et resultat av en forutgående handling, jamfør forskjellen på ”blir åpnet” og ”er åpnet”. I og med slankepresset virker å være en pågående situasjon i denne sammenhengen, er *bli* mer egnet her. Når det gjelder bruk av *være* som hjelpeverb i passivkonstruksjoner, så vil jeg komme nærmere tilbake til og forklare feiltypen mer grundig under empirikapitlet.

Det siste og kanskje mest ”flytende” og utfordrende nivået, er det hvor feilen er på kontekstnivå. I slike tilfeller må setningen leses i sammenheng med resten av teksten, og det er vanskelig å skulle definere den som en ren feil. Likevel er det tilfeller som gjør at jeg som morsmålsbruker stopper opp og reagerer, og derfor har jeg valgt å ta med også dette nivået. Et eksempel som illustrerer denne feiltypen er blant annet følgende setning:

- (22) I tillegg *har* menn mindre tid til å konsentrerer seg på jobben. (h0258, tysk.)

Satt i sammenheng med tema og resten av teksten, diskuterer informanten positive og negative sider ved full yrkesdeltakelse for kvinner. Ut fra mine vurderinger beskriver informanten en sannsynlig situasjon for menn informanten ser for seg at kan inntreffe. Det er med andre ord ikke en situasjon for menn som allerede eksisterer, men en situasjon som kan inntreffe hvis kvinner øker sin yrkesaktivitet. Etter min mening skulle det derfor i dette tilfellet vært brukt dynamiske *får*, for å få fram at det er snakk om en forandring. En kunne også ha brukt *vil ha* eller *vil få* i denne sammenheng.

Det er på dette siste nivået hvor det har vært flest tilfeller av det jeg har vurdert som feiltype ikke har vært markert og korrigert i ASK. Det er også i slike tilfeller hvor jeg særlig har valgt å støtte meg på uttalelser fra andre morsmålsbrukere og forhørt meg om hvilken verbtype de ville ha brukt i den aktuelle konstruksjonen. Det som har vært gjennomgående for disse tilfellene, er at de forespurte morsmålsbrukernes intuitive oppfatning har vært sammenfallende med min første og umiddelbare oppfatning av hvilket verb jeg ville ha brukt. Fordi det stort sett har vært overensstemmelser med min egen oppfatning, har jeg også brukt disse uttalelsene til å støtte opp om min egen vurdering.

4.0 EMPIRI

4.1 Overordnede mønster

I presentasjonen av datamaterialet har jeg valgt å dele oppgaven inn i ulike underkapitler basert på hva jeg har vært ute etter å sammenligne. Først presenteres det en oversikt over den generelle gjennomgangen av bruk og feiltyper som gjøres for hvert av de fire verbene. Her peker jeg på både fellestrekk for alle de tre informantspråkene, samt mer språkspesifikke tilfeller av bruk og feil. I tillegg illustreres feiltypene med eksempler som er hentet fra informanttekstene. I disse tilfellene vil det variere hvilken språkgruppe eksemplene er hentet fra, men der hvor det ikke er kommentert ytterligere, gjøres samme feiltype av informanter fra alle førstespråkene. Etter gjennomgangen av hvert enkelt verb følger en presentasjon hvor jeg har gått nærmere inn og sett på tekstene i lys av informantenes engelsknivå. Også i denne sammenheng har jeg valgt å ta for meg hvert verb. Til slutt under dette kapitlet kommer sekvens som tar for seg sammenligningen av verbbruken og feiltypene i S- og H-tekstene.

4.1.1 Være

Være utmerker seg ved å være det verbet som er mest brukt av de fire verbene, noe som gjelder for alle tekstene og alle informanter, uavhengig av førstespråk. Dette er ikke overraskende med tanke på det som ble trukket fram innledningsvis i Martens (2009:3) og Collins (2002:48) karakteristikker om at *være* er et verb med vidt bruksområde og på grunn av leksikalske forenklinger har slike verb en tendens til å være overrepresentert i andrespråk. Informantene i denne oppgaven bruker for det meste verbet enten i betydningen *finnes*, *eksistere* eller som *kopula*. Når det gjelder feilbruken av *være* er det to typer feil som er gjennomgående for alle informantgruppene. Den ene feiltypen skyldes at informantene bruker *være* i handlinger som i utgangspunktet uttrykker endring av tilstand og derfor skulle språkbruker i stedet heller ha benyttet dynamiske *bli*. (23) illustrerer denne feiltypen.

(23) Men når det skjedde en gang, så er det nesten alltid for sent: ingenting kan *være* som før. (s0127, tysk)

Denne setningen er et karakteristisk eksempel på den første feiltypen informantene gjør med *være*. I dette tilfellet er *være* feil fordi det er mye som tyder på at handlingen er ment å skulle uttrykke at det ikke er mulig å gå tilbake til slik det var før. Med andre ord er det snakk om en endring tilbake til en tidligere tilstand, som på norsk uttrykkes ved *bli*.

Den andre utbredte feiltypen med *være* gjøres i sammenhenger hvor verbet brukes for å uttrykke passiv.⁹ Det må understrekes at begge feiltypene som trekkes fram i denne sammenheng har sin bakgrunn i en sammenblanding av statisk og dynamisk aspekt, men jeg har valgt å karakterisere feilene med *være* i passivkonstruksjoner som en egen feiltype fordi den utmerket seg i datamaterialet mitt. Som feil er bruken av *være* i forbindelse med passiv interessant fordi den forekommer blant informanter fra alle førstespråkene jeg har undersøkt, og som sagt, utmerket seg når det gjaldt feilbruken av *være*. Setningene under illustrerer denne feiltypen.

- (24) a. Nyheter *er leverte* av mange måter og fra forskjellige mennesker (s0355, engelsk)
b. Vi *er presset* for å være unge og slanke for evighet, uten å betrakte at det er umulig.
(h0496, spansk)

Begge eksemplene viser hvordan informantene, med henholdsvis engelsk og spansk morsmål i disse tilfellene, har brukt *være* som hjelpeverb i en passivkonstruksjon, hvor det på norsk hadde vært bedre å bruke *bli*. I utgangspunktet er det verken ulovlig eller ugrammatisk å bruke *være* i perifrastisk passiv på norsk og i mange situasjoner er det heller ikke noe skille om en bruker *være* eller *bli* som hjelpeverb. Samtidig er det andre tilfeller hvor handlingen får forskjellig betydning utfra hvilket hjelpeverb som blir brukt. I følge Ryen (1990:106) vil *bli* og *være* kunne brukes med samme betydning ved verb som gir uttrykk for en handling som strekker seg over tid, mens de gir forskjellig betydning hvis de brukes som hjelpeverb i sammenheng med verb som uttrykker handlinger som er begrenset i tid. Eksemplene under illustrerer henholdsvis handling med utstrekning og handling som er mer begrenset i tid¹⁰.

- (25) a. Hun *er/blir* respektert for sin ærlighet.
b. Klærne *er/blir* rensset.

I (25b) gir en omskriving med *være* en mer statisk betydning, noe som fører til et større fokus på konsekvensen og tilstanden etter en tidligere utført handling. *Være* bidrar også til at handlingen får et mer avsluttende preg. En omskriving med *bli* derimot, gir (25b) en dynamisk betydning hvor det fokuseres mer på selve handlingen og prosessen. Når det gjelder (24a) og (24b), gis det i begge tilfeller uttrykk for en pågående handling og derfor skulle også informantene ha benyttet *bli* som gir fokus på selve prosessen. Med *være* får i stedet

⁹ Det er også flere tilfeller av passivkonstruksjoner med *være* som ikke er direkte grammatisk feil, men hvor jeg som morsmålsbruker ville ha foretrukket *bli* eller formen s-passiv. Når det gjelder s-passiv, så er den generelt lite brukt av alle informantene.

¹⁰ Se tilsvarende eksempler hos Ryen (1990).

setningene et avsluttet preg, noe som har sammenheng med at verbet i større grad gir fokus på en tilstand som finner sted i etterkant av en forutgående handling.

Selv om feilbruken av *være* i passivkonstruksjoner forekommer i tekster av informanter fra alle tre språkene, er den likevel mer utbredt i de engelske informantenes tekster enn hos de to andre informantgruppene. Samtidig er de engelske informantenes tekster også de tekstene som har klart færrest passivkonstruksjoner med *bli*, sammenlignet med tekstene til spanske og tyske informanter.

4.1.2 Bli

Tekstene fra både de spanske og tyske informantene har en høyere forekomst av *bli* enn tekstene skrevet av engelske informanter, noe som primært skyldes at informantene fra tysk og spansk bruker *bli* som hjelpeverb i passivkonstruksjoner i større grad enn de engelske. Totalt sett blant tekstene til de engelske informantene jeg bruker er det bare registrert to tilfeller hvor *bli* benyttes for å uttrykke passiv. En annen gjennomgående tendens jeg fant i bruken av *bli*, er den tilsynelatende utfordringen informantene har med å uttrykke en framtidig eller sannsynlig tilstand med en form for varighet. I disse sammenhengene bruker informantene ofte *bli*, noe som ikke er helt riktig i og med at fokuset skal ligge på utstrekningen. Særlig virker det ekstra problematisk å skille bruken av *være* og *bli* i sammenheng med de modale hjelpeverbene som *måtte*, *kunne*, *skulle* og *ville*, eller konstruksjoner som *slik at*, noe utdragene under gir indikasjoner på.

- (26) a. Tysk: ”Det er egentlig ingen tvil om at det skulle *bli* annerledes” (g0446).
b. Engelsk: ”Folk må *bli* hyggelig og høflig med hverandre og det er viktig hvis man kan *bli* hjelpsomm med andre også” (s0299).
c. Spansk: ”Fordi de ville ikke *bli* aktuelle lenger og dette er alltid en positiv forandring” (h0372).

Slik setningene står nå, uttrykker de behov eller ønske om at det skal skje en forandring i framtiden. Når informantene bruker *bli* som i tilfellene ovenfor, fører det til at fokuset ligger på selve overgangen til den ønskelige eller sannsynlige tilstanden og det faktum at den kommer til å inntreffe. Det at *bli* gjør oss oppmerksomme på endring av tilstand, kan samtidig bidra til å gi setningene en renere futuristisk betydning enn hva som hadde vært tilfelle med *være*. Det er ofte slik at modale hjelpeverb i seg selv styrer betydningen mot framtid; de er det som kalles ”future projecting” og betegner framtidige ønskelige eller nødvendige situasjoner (Bybee et. al, 1994). I slike tilfeller trenger en vanligvis ikke *bli* i tillegg. Ved å bruke *være* i disse setningene, ville informantene i stedet ha skapt et fokus på selve varigheten og

utstrekningen til de sannsynlige eller ønskelige situasjonene, framfor deres inntreden og endring av tilstand. I denne sammenheng er det slik at et fokus på en varig tilstand er mest naturlig og riktig i norsk kontekst. Det er for eksempel ikke slik at folk må *bli* hyggelige i framtiden på den måten setning (26b) uttrykker. I stedet er det et utsagn med et modalt innhold hvor det ligger et ønske om at folk må *være* mer hyggelige med hverandre.

I sin artikkel om *være/bli* og *ha/få* trekker også Michaelsen fram inntrykket fra sine studenters tekster om at det gjøres flest feil i setninger som uttrykker framtid eller førframtid. Hun peker også på utfordringene som kan oppstå i bruken av *være/bli* og *ha/få* på grunn av nyanseskjellene mellom modalitet/nøytral futurum (1990:42-43). I følge Michaelsen gir *være* og *ha* hjelpeverbet i større grad en modal betydning, enn *bli* og *få*. Sistnevnte uttrykker heller et mer nøytralt framtidig innhold, noe hun blant annet har illustrert ved følgende setninger (1990:43).

- (27) a. Kari vil *bli* en god mor.
b. Kari vil *være* en god mor.

(27a) kan i tillegg til å gi en framtidig betydning, også oppfattes som en vilje eller et ønske, mens (27b) i større grad forteller om en situasjon som vil oppstå i framtiden. Selv om Michaelsen hovedsakelig fokuserer på betydningsforskjellene i sammenheng med hjelpeverbet *vil*, kan de samme nyansene, etter min mening, også overføres til alle eksemplene ovenfor. Setningene fra mitt datamateriale slik de står nå, har et innhold som er mer framtidig enn modalt. Tatt i betraktning problemene Michaelsen peker på hos norske andrespråksbrukere og vanskelighetene de har med bruken av *være/bli* og *ha/få* i sammenhenger med framtid og modalt innhold, er dette en tendens som også gjenspeiler seg i mitt datamateriale. Informanter fra alle de tre førstespråkene gjør omtalte feil, og den finnes også i både S- og H-tekster.

Av de tre språkgruppene er det de tyske informantene som har den høyeste forekomsten av *bli*. Samtidig er også dette den informantgruppa som gjør flest feil i bruken av dette verbet. I tillegg til feiltypen beskrevet ovenfor har de tyske informantene en feil som skiller seg litt ut fra de andre språkgruppene i form av at de bruker *bli* i betydningen *forbli* på norsk. De to eksemplene under illustrer dette:

- (28) a. Når et barn bli født med overvekt kan det skje at barnet *bli* tjukkt hele livet (h0446).
b. Mens etterspørselen etter mindre sentrumsleiligheter stiger rasende *blir* tilbudet nesten på det samme nivået (h0404).

Selv om det ikke er direkte feil med *bli* på norsk i (28a), er det likevel mer nærliggende å enten bruke *vil være* eller *forbli*. For mens *bli* som kjent primært brukes for å uttrykke endring, kan *forbli* sies å ha betydningen *fortsette å være*. På samme måte som *være* uttrykker det altså statisk og varig, og derfor er det ikke helt riktig å bruke *bli* i sammenhenger som i setningene ovenfor. Denne feiltypen med *bli* peker seg som sagt særlig ut i de tyske tekstene, og virker i denne undersøkelsen å kunne være en språkavhengig feil.

4.1.3 Ha

Ha er, etter *være*, det mest frekvente verbet hos informantene. Verbet har det samme bruksområdet i alle andrespråkstekstene og benyttes enten som hjelpeverb i perfektum eller i betydningen *å være utstyrt med* eller *å eie*. Også i feilbruken er det mange fellestrekk mellom informantene fra de ulike språkene. På samme måte som med *være*, brukes *ha* i konstruksjoner som i utgangspunktet er ment å gi uttrykk for en forandring eller en overgang, hvor vi på norsk heller bruker *få* for å markere denne endringen.

- (29) Spesielt unge mennesker har problemer til å kontrollere hvor mye penger de betaler og *har* fort økonomiproblemer. (h0206, tysk)

Den tyske informanten bruker *ha* i denne setningen, hvor det på norsk skulle ha vært *få*. Forbindelsen mellom de unge og økonomiproblemene er at de unge *får* problemene fordi de oppstår som en følge av deres problemer med å kontrollere pengebruken, altså en situasjon som inntreffer, og ikke en varig tilstand.

En annen tendens i feilbruken av *ha* er at språkbrukerne virker å ha særlige problemer med bruken av *hal/få* når det gjelder handlinger som uttrykker en fremtidig endring som også bærer med seg en varighet. I disse tilfellene bruker de ofte *ha*, mens handlingen egentlig uttrykker det *å begynne å ha*. Selv om den framtidige situasjonen innebærer varighet, er det likevel endringen av tilstand som er det viktige og som skal være i fokus. Dermed er det i slike tilfeller mest riktig å bruke *få*. Jeg var inne på tilsvarende problem under avsnittet om *bli*, men bare i motsatt sammenheng. Der ble det pekt på at informantene skulle ha brukt statiske *være* for å gi fokus på den framtidig utstrekning. I dette tilfellet er det som sagt motsatt, men det går fortsatt under problematikken med bruken av de fire verbene i framtid. Eksemplene under viser nevnte feiltype.

- (30) a. Jeg har alltid tenkt at når jeg kommer til *å ha barn*, må jeg bo i et stille sted (s0778, spansk).

- b. Jeg ser forpliktelser også men med hjelp av min familie, skal jeg passe på min egen familie når jeg *har* det. (h0017, spansk)

Når det gjelder konstruksjonene og forskjellene mellom det *å ha* eller *å få barn* som begge disse eksemplene handler om, er dette en konstruksjon som særlig de spanske informantene har problemer med. Over halvparten av feilbruken som er registrert med *ha* i de spanske informanttekstene, skyldes at de bruker *ha* om det å anskaffe seg barn eller familie. Hos informantene av de to andre språkene forekommer den i én tilsvarende konstruksjon i en tysk tekst, mens den er helt fraværende hos de engelske informantene.¹¹

4.1.4 Få

Få brukes av alle informantene, uavhengig av førstespråk, i betydningen *motta* eller *oppnå*. Samtidig er *få* det verbet som er minst frekvent og det er også det verbet som det er registrert færrest feil med totalt sett innenfor alle informantgruppene. Feilene som likevel finnes, skyldes at verbet brukes i handling som er ment å uttrykke en varig tilstand, mens *få* i utgangspunktet betegner en overgang. Eksempelet under er hentet fra en tekst skrevet av en engelsk informant, men feiltyper er tilsvarende også hos de tyske og spanske.

- (31) Arbeidet kvinnen utføre *får* ikke hoystatus og derinne ligger problemet. (h0227)

Få er som beskrevet tidligere et dynamisk verb som i denne sammenhengen gjør at fokuset for handlingen ligger på overgangen til at kvinners arbeid ikke øker sin status. Samtidig er det ut fra konteksten mye som tyder på at informanten i dette tilfellet heller har som hensikt å beskrive en tendens som allerede finnes i samfunnet. Det vil med andre ord si en varig og utbredt tilstand, og derfor blir bruken av *få* ikke riktig i dette tilfellet.

4.1.5 Oppsummering

Som oppsummering så langt kan vi bemerke at det er mange av de samme feiltypene som går igjen i tekstene til alle de tre informantgruppene, nemlig sammenblanding av dynamisk og statisk aspekt. Også bruksområdene og frekvensen av alle de fire verbene er gjennomgående lik hos alle informantgruppene. Når det gjelder mer språkspesifikke tendenser

¹¹ En siste mulig tendens som ikke blir gjenstand i undersøkelsen, men som er relevant under dette avsnittet, var de tyske informantenes tempusbruk av dette verbet. De var informantgruppen som hadde flest tempusfeil med *ha*, som blant annet vist i utdragene under:

Alle de som *hadde* store problemer og fikk hjelp fra vennene deres, vet om det (s0127)

Jeg kjenner noen som aldri *hadde* en mobiltelefon og som lever likevel (s0997).

I disse tilfellene hadde det vært bedre med presens perfektum i stedet for preteritum som informantene har brukt. Dette er en tendens jeg kunne ha trukket fram, men i og med at den kom sent inn i undersøkelsen, samt at oppgavens omfang ikke tillater det, vil jeg ikke gå nærmere inn på den i denne sammenheng.

er det særlig tre forhold som peker seg ut. Det ene er bruken av *bli* i betydningen *forbli* hos informantene med tysk som morsmål. Den andre feiltypen som utmerker seg er de spanske morsmålsbrukernes vanskeligheter med å skille mellom det å *ha/få barn* og betydningsforskjellen det gir i norsk. Sammenlignet med de to andre informantgruppene, har de en betydelig høyere forekomst av denne feiltypen. Den siste språkspesifikke tendensen som kan nevnes, er at det er informantene med engelsk som morsmål som har den høyeste feilbruken av *være* for å uttrykke passiv. I tillegg er dette også informantgruppen som klart har den laveste bruken av *bli* i passivkonstruksjoner.

4.2 Engelskferdigheter

Med tanke på oppgavens problemstilling var det også et poeng å undersøke hvorvidt det var forskjeller mellom informantene som hadde oppgitt ulike nivå på engelskferdigheter. I dette underkapittelet kommer derfor en kort framstilling av verbbruken sett i lys av engelskferdighetene. Totalt sett består datamaterialet mitt av tre nivåer i engelskferdigheter. De tre nivåene er engelskferdigheter på grunnnivå, heretter også omtalt som EG, engelskferdigheter på mellomnivå (EM) og til slutt engelskferdigheter på høyere nivå (EH). Blant de tyske informantene er fordelingen tre informanter registrert på EH i engelskferdigheter, mens det er sju som er oppgitt med EM. Av de spanske er det tre informanter på EG, tre på EM og fire på EH. Som jeg var inne på i metodekapittelet, er dette ferdigheter som er egenrapportert og det vil derfor knytte seg en usikkerhet til hvor pålitelig nivåinndelingen faktisk er.

Være: I bruken av *være* gjør både informantene med tysk og spansk som førstespråk og med engelskkunnskaper på EM og EG, samme type feil uavhengig av hvilket engelsknivå de er på. Det vil si at de bruker *være* i handlinger som beskriver endring av tilstand eller som hjelpeverb i passivkonstruksjoner. Begge feiltyper ble illustrert under avsnittet om *være* tidligere i oppgaven. Gruppen som skiller seg ut i denne sammenheng, er de spanske morsmålsbrukerne på EG, i form av at de ikke har feil bruk av *være* i passivkonstruksjoner. I denne sammenhengen har jeg ingen tyske informanter som er registrert på EG, slik at det er ikke mulig å si noe om hvordan tendensen er i den gruppen eller sammenligne med de spanske. Når det gjelder antall forekomster av feil hos de tyske informantene, gjøres det feil i 2 av 3 tekster til informantene på EH og feil i 2 av 7 tekster til informantene på EM. Det er altså et like stort antall tekster som inneholder feilbruk fra hvert ferdighetsnivå, selv om jeg totalt sett har færre tekster fra informanter på EH. Blant de spanske informanttekstene forekommer det feil i 2 av 3 tekster til informantene på EG, i 2 av 3 tekster til informantene

på EM og i 1 av 4 tekster til informantene på EH. Hos de spanske informantene er altså fordelingen relativt jevn. Sammenlignet med de tyske informantene, gjør de spanske informantene på EH færre feil enn de tyske, selv om de tyske er på et høyere engelsknivå.

Bli: I bruken av *bli* er det ingen registrerte feil hos tyske informanter med ferdigheter på EH. I tekstene til informantene på EM har jeg registrert feil i 4 av 7 tekster. Feilene er av samme type og kommer enten av at *bli* brukes i sammenhenger hvor det i utgangspunktet gis uttrykk for en varig tilstand eller at *bli* brukes i betydningen *forbli*. For de spanske informantene er situasjonen motsatt av hva den er for de tyske. Det er ikke registrert noen tekster med feil i bruken av *bli* hos informantene på EG, mens det er en tekst med feil blant informantene på EM og to tekster blant informantene på EH. Hos alle informantene skyldes feilen utelukkende at *bli* brukes i handlinger som i utgangspunktet uttrykker varighet. Sammenlignet med de engelske informantene har de feilen der *bli* brukes i konstruksjoner som er ment å uttrykke varige tilstander.

Ha: I bruken av *ha* forekommer det feil i 2 av 3 tekster hos de tyske informantene på EH og i 2 av 7 tekster til informantene på EM. Feilene kommer av at *ha* blir brukt i betydningen *oppnå* eller det å *begynne å ha noe*:

(32) Det er ikke nødvendig at alle kan alltid *ha* kontakt med deg hele tiden. (h0206, tysk)

Blant de spanske fordeler feilbruken seg jevnt mellom de ulike ferdighetsnivåene. Jeg registrerte feil i 2 av 3 tekster med informanter på EG, i 1 av 3 tekster med informanter på EM og i 2 av 4 tekster med informanter på EH. De fleste feilene gjøres i konstruksjoner som handler om det å anskaffe seg enten barn eller familie. Informantene bruker altså *ha* i stedet for *få* hvor sistnevnte kan sies å ha betydningen *begynne å ha*:

(33) a. Jeg skulle likt å *ha* tre barn. (s0550, spansk)

b. jeg [skal] passe på min egen familie når jeg *har* det. (h0017, spansk)

Til sammenligning har de tyske informantene bare ett tilfelle hvor *ha* er brukt feil i tilsvarende konstruksjon. Hos de engelske forekommer den ikke i det hele tatt. Blant de engelske informantene er det også en generelt lavere forekomst av *ha* sammenlignet med de to andre informantgruppene.

Få: Når det gjelder bruken av *få*, gjør de tyske informantene innenfor gruppa EH ingen feil. I tekstene til informantene på EM er det feil bruk av *få* i én tekst av totalt sju. I de spanske informantene er resultatet motsatt. Der gjøres feilen med *få* av informantene på EH, mens jeg har ikke registrert noen feil hos informantene på EM og EG. Når det gjelder

feiltypen er det den samme for både informantene med tysk og spansk som førstespråk og skyldes at *få* brukes om handlinger som er ment å uttrykke en form for varighet. Dette er også tilsvarende feiltype som hos informantene med engelsk som førstespråk.

En oppsummering av det som har kommet fram om engelskferdigheter er at informantene på EM og EH gjør samme typer feil og like mange i bruken av *være*, uavhengig av hvilket engelsknivå de er registrert med. Det gjelder både for informantene med spansk og tysk som førstespråk. Unntaket er den spanske gruppa på EG det ikke er registrert feil på *være* i passivkonstruksjoner. Når det gjelder omfanget av feilbruken, så viser resultatene at de tyske informantene på EH gjør flest feil med *være* og *ha*. Omvendt er det de tyske informantene på EM som gjør flest feil med *bli* og *få*. I feilbruken med *bli*, er alle feilene registrert i tekstene til informantene på EM. For de spanske informantene er det ikke et klart mønster i feilbruken og feilene er mer jevnt fordelt på de ulike nivåene enn hos de tyske informantene. En ting å merke seg er at informantene på EG ikke gjør feil på *bli* og *få* og de har heller ingen feil med *være* i passiv. Til slutt kan det legges til at feiltypen *ha barn/familie* forekommer blant de spanske informanter uansett nivå på engelskferdigheter.

4.3 S- tekster og H- tekster

Som jeg har vært inne på tidligere, er det flere grunner til å anta at nivået på mellomspråket til informantene er høyere hos de som har skrevet H-tekstene enn forfatterne av S-tekstene. Når det gjelder forholdet mellom de to teksttypene, er det imidlertid ingen klare overordnede mønstre i forskjellene mellom de to. Gjennomgangen av alle verbtypene viser at det gjøres flest feil på *være* i S-tekstene og at dette er tilfellet for alle informantgruppene uavhengig av førstespråk. For de tre andre verbene viser resultatet det motsatte, her er det registrert flest feil i H-tekstene. Unntaket i denne sammenhengen er i bruken av *ha* hos de spanske informantene, hvor det gjøres flest feil i S-tekstene. Samtidig som det er registrert flest feil med *ha*, *få* og *bli* i H-tekstene, er dette også teksttypen som har den høyeste forekomsten av alle verbene, inkludert *være*. For eksempel viser summen av tallene fra bruken av *være* at det til sammen i S-tekstene, er registrert 15 feil på i alt 185 forekomster. Til sammenligning viser tallene for H-tekstene 8 feil på 309 forekomster. I bruken av *bli* er det registrert 4 feil på 38 forekomster i S-tekstene og 9 feil på 68 forekomster i H-tekstene, mens resultatene for *ha* viser en forskjell på 8 feil på 82 forekomster i S-tekstene og 12 feil på 142 forekomster i H-tekstene. For det siste verbet *få*, har jeg registrert 3 feil på totalt 18 forekomster i S-tekstene og 3 feil på 37 forekomster i H-tekstene. Disse tallene illustrerer med andre ord at H-tekstene gjennomgående har en høyere forekomst av både bruk og feil enn i S-

tekster, bortsett fra feilbruken med *være*. Når det gjelder mulige forklaringer på disse resultatene, er dette noe jeg kommer til å diskutere nærmere i analysekapittelet.

Med tanke på de mer spesifikke feiltypene som har blitt trukket fram tidligere, er det registrert feil med bruk av *være* i passiv i både H- og S-tekster. Hos informantene med engelsk som førstespråk, er den imidlertid mer utbredt i S-tekstene, hvor all feilbruken av *være* er registrert i passivkonstruksjoner. De tyske og spanske morsmålsbrukerne har på sin side en mer jevn fordeling i S- og H-tekstene av de to feiltypene som er beskrevet under avsnittet om *være*. Når det gjelder feilen knyttet til uttrykket *ha barn* som var mest utbredt hos de spanske informantene, finnes den i begge teksttypene. Likevel er den mest utbredt i S-tekstene hvor jeg har registrert seks feil mot bare en i H-tekstene. Med tanke på feilen hos de tyske informantene som hadde sin bakgrunn i at de brukte *bli* i betydningen *forbli*, gjøres den både i S- og H-tekstene, slik at det er ingen forskjeller i det tilfellet.

Til slutt i gjennomgangen av de to teksttypene, kan det stilles spørsmål om oppgavetyper som tekstene er basert på, kan ha hatt en innvirkning på verbbruken. H-tekstene er generelt basert på mer drøftende og krevende oppgaver, hvor språkbrukerne ofte blir bedt om å diskutere og drøfte ulike fenomen eller forhold. Når det gjelder oppgavene bak S-tekstene er de mindre omfattende, og går i stedet ut på å fortelle om et fenomen eller en hendelse. For eksempel ber en av oppgavetekstene til en H-tekst informantene om å ”diskutere positive og negative sider ved bruk av mobiltelefon. Begrunn svaret ditt.”. Tilsvarende lyder oppgaveteksten for en S-tekst: ”Skriv en tekst om mobiltelefoner”. Hvis en ser på oversikten av bruken og antall feil i to besvarelser basert på disse oppgavene viser den følgende forskjeller:

(34) a. H-tekst (h0206):

Være: 34. Bli: 5 (2 feil).

Ha: 14 (2 feil). Få: 2.

b. S-tekst (s0997)

Være: 8. Bli: 1.

Ha: 5 (2 feil). Få: 0

H-teksten har både en høyere forekomst av alle verbene og flere feil. Det at H-tekstene er skrevet i en mer drøftende og dermed krevende form, gjør det naturlig å spørre seg om det også fører til at språkbrukerne gjør flere feil. Å drøfte krever at en ser en sak fra forskjellige sider og ofte trekker fram sannsynlige fenomen eller situasjoner. Sett i lys av det som har blitt trukket fram tidligere om vanskelighetene knyttet til modalitet og futurum, er det en mulighet for at nettopp oppgavetyper kan ha hatt en innflytelse på feilbruken hos informantene bak H-tekstene.

En oppsummering av dette avsnittet vil være at det er H-tekstene som har den høyeste forekomsten av alle verbene. Det er også disse tekstene som gjør flest feil med alle verbene, bortsett fra med *være*. For dette verbet gjøres det flest feil av informantene i S-tekstene. Når det gjelder de mer spesifikke feiltypene, er feilbruken av *være* i passivkonstruksjoner mest utbredt i S-tekster. I dette tilfellet utmerker særlig de engelske informantene seg, hvor all feilbruken av *være* skjer i forbindelse med passiv. Feiltypen med bruk av *ha* når det handler om å anskaffe seg barn, er klart mest utbredt i de spanske S-tekstene, mens det var ingen forskjeller mellom de to teksttypene når det kom til feilen med *bli* brukt i betydningen *forbli* hos de tyske informantene.

5.0 ANALYSE

5.1 Forskningsspørsmål

Som jeg var inne på i empirikapitelet, viste det overordnede mønsteret i resultatene mine at feilbruken av de fire verbene skyldes en sammenblanding av statisk og dynamisk aspekt hos informantene. Dette funnet samsvarer også med tendensen (Michaelsen 1990) har trukket fram i sin artikkel om feilbruken av de samme verbene hos sine utenlandske studenter. Selv om feilbruken hos mine informanter arter seg litt forskjellig blant de tre gruppene med ulik morsmålsbakgrunn, var det likevel det nevnte overordnede mønsteret som var framtreddende. I analysekapitelet ønsker jeg å undersøke dette resultatet i lys av Eides (2013) tre mulige forklaringer som jeg også presenterte innledningsvis. Mine forskningsspørsmål er dermed at feilbruken kan skyldes:

- (35) a. at informantene har unnlatt å observere distinksjonen i norsk
- b. at informantene overfører et trekk fra sitt morsmål (transfer)
- c. at informantene overfører et trekk fra tidligere andrespråk (her: engelsk)

Når det gjelder det første forskningsspørsmålet, innebærer det en tilstand hvor informanten ikke har kommet til det nivået i sin norskinnlæring hvor distinksjonen mellom *være/bli* og *ha/få* er aktivt observert og dermed heller ikke tilegnet. Årsaken til feilbruken er med andre ord at det aspektuelle skillet i norsk ikke har blitt internalisert. I det andre tilfellet skyldes feilbruken at informanten overfører trekk fra morsmålet sitt, altså transfer fra S1. Bakgrunnen for dette kan være at den tilsvarende aspektuelle distinksjonen ikke finnes i førstespråket og at informanten tar med seg det manglende skillet til sitt norske mellomspråk. Det tredje og siste tilfellet er forklaringen på en situasjon hvor informantene har engelsk som sitt andrespråk og at de i stedet for å overføre trekk fra morsmålet, overfører det manglende aspektuelle skillet fra engelsk til sitt norske mellomspråk.

5.1.1 Informanten har unnlatt å observere distinksjonen i norsk

Som sagt tar dette forskningsspørsmålet for seg hypotesen om at informantene ikke har kommet tilstrekkelig langt i sin språkutvikling til å ha internalisert det aspektuelle skillet i norsk mellom *være/bli* og *ha/få*. I dette tilfellet vil det altså ikke være snakk om at feilbruken skyldes transfer fra verken språkbrukernes førstespråk eller deres engelske andrespråk. Som jeg har vært inne på tidligere, har det i denne oppgaven vært et poeng å undersøke den mulige påvirkningen engelsk kan ha som andrespråk, i og med at engelsk ikke har det samme skillet mellom *være/bli* og *ha/få* som i norsk. Det vil med andre ord si at transfer har vært et sentralt

fenomen for meg å se nærmere på. Når det gjelder transferundersøkelser har flere studier vist, i følge Bergreen og Tenfjord, at det kan være problematisk å fastslå om det foreligger førstespråksinnflytelse eller ikke, og de understreker i den sammenheng viktigheten av å vise varsomhet i fortolkning av tverrspråklig påvirkning (2003:217). Et av de mest problematiske spørsmålene er hvordan en kan fastslå om et fenomen skyldes transfer eller om det må regnes som mer spesifikke utviklingsformer i målspråket. I følge Ellis (1994, her omtalt i Bergreen og Tenfjord) vil et metodisk grep for å styrke undersøkelser av transfer være å sammenligne grupper av språkinnlærere med ulike førstespråk (2003:217). Finner en fellestrekk eller mønstre som peker seg ut hos en av førstespråkgruppene og denne gruppen samtidig skiller seg fra de andre informantgruppene, vil det være med på å styrke hypotesen om transfer fra dette førstespråket.

I gjennomgangen av datamaterialet mitt, viste imidlertid resultatene et overordnet mønster der en kan se at informantene gjør den samme typen feil uavhengig av førstespråk. Feilen arter seg hovedsakelig som en sammenblanding av dynamisk og statisk aspekt i bruken av *være/bli* og *ha/få*. Det finnes selvfølgelig visse forskjeller og mer spesifikke tilfeller mellom de tre informantgruppene, og dette vil jeg diskutere nærmere i de to andre underkapitlene. Like fullt viser den generelle tendensen i resultatet at det ikke er noen framtrædende eller store forskjeller mellom språkbrukerne med ulike morsmålsbakgrunn. Med tanke på at det er forskjeller mellom ulike førstespråkgrupper som kan styrke hypotesen om transfer, vil det at feilbruken er så gjennomgående hos alle tre informantgruppene, heller være et funn som styrker hypotesen om en feilbruk som skyldes manglende innlæring av det relevante aspektuelle skillet til verbene. Hadde det vært snakk om transfer, burde resultatene ha vist større forskjeller mellom informantgruppene, og informanter med felles førstespråk burde hatt feiltyper som ikke forekom hos de to resterende gruppene. Funnene mine viser derimot at informantene uansett førstespråk har en lignende bruk og gjør de samme feilene når det gjelder alle de fire verbene. Eksemplene under illustrerer hvordan blant annet en tysk og en engelsk informant har sammenblanding av aspekt i bruk av henholdsvis *ha* og *få*:

- (36) a. Spesielt unge mennesker har problemer til å kontrollere hvor mye penger de betaler og *har* fort økonomiproblemer. (tysk)
b. Arbeidet kvinnen utføre *får* ikke hoystatus og derinne ligger problemet. (engelsk)

I tillegg trakk jeg også fram vanskelighetene informantene hadde med bruk av *bli* i sammenheng med modale hjelpeverb. På samme måte som feilene ovenfor, var dette et

gjennomgående problem for alle informantgruppene, både på tvers av morsmål, samt i både S- og H-tekster. De følgende eksemplene viser to utdrag som illustrerer hvordan disse vanskelighetene artet seg hos informanter med henholdsvis engelsk og spansk som førstespråk.

- (37) a. Folk må bli hyggelig og høflig med hverandre.. (engelsk)
b. Fordi de ville ikke *bli* aktuelle lenger.. (spansk)

Sett i lys av manglende argumenter for transfer og gitt eksemplene jeg har trukket fram i dette avsnittet, tilsier i stedet tendensene i mine resultater at informantene i denne oppgaven ikke har kommet til et nivå hvor de har observert og fullstendig tilegnet seg bruken av *være/bli* og *ha/få* på norsk.

Under dette forskningsspørsmålet har det også vært interessant å gå nærmere inn på forskjellene mellom S- og H-tekstene. Under metodekapittelet var jeg inne på hvordan de to teksttypene er hentet fra to tester med forskjellig ferdighetsnivå, hvorav H-tekstene tilhører det høyeste nivået. Hvis en skal snakke om generelle mønstre når det gjelder utviklingen av mellomspråk, vil det i følge Bergreen og Tenfjord, innebære en overgang fra et ”svakt” system mot et ”sterkt” system (2003:40). Det selvfølgelig en utvikling beskrevet på en veldig generell basis, og det finnes naturligvis utviklingsmønstre som er mye mer spesifikke og avvikende. Hvis en likevel skal bruke den forutsetningen som utgangspunkt for mitt datamateriale, vil en rimelig antagelse være at informantene bak H-tekstene har kommet lenger i sin norskinnlæring og dermed i større grad ha internalisert den relevante distinksjonen enn informantene bak S-tekstene. Det vil med andre ord si at en skal kunne forvente færre feil i H-tekstene. I sammenligningen av de to teksttypene fant jeg likevel ingen store gjennomgående forskjeller og avvikende mønstre for de fire verbene. Gjennomgangen av datamaterialet viste også at det var i H-tekstene det ble gjort flest feil, en tendens som gjaldt for alle verbene unntatt *være*. Dermed kan det umiddelbart se ut som det ikke har vært en språklig utvikling hos informantene i H-tekstene. Undersøker en imidlertid forskjellene mellom de to teksttypene nærmere, finnes det likevel andre omstendigheter som kan ha vært av betydning for resultatene og tallene. For det første er det verdt å merke seg at S-tekstene som regel er kortere enn H-tekstene. Mens de fleste H-tekstene er på mellom en til en og en halv side, er flertallet av S-tekstene i overkant av en halv side. Av den grunn er det også naturlig å forvente at de har en mindre frekvent bruk av verbene enn H-tekstene. For det andre viser også resultatene at selv om H-tekstene hadde den høyeste feilbruken, har de også den

høyeste forekomsten av alle verbene. Dermed øker også sannsynligheten for å gjøre feil. Et siste forhold jeg ønsker å ta opp i denne sammenheng er oppgavetypene de to teksttypene er basert på. Som jeg påpekte under empirikapittelet er H-tekstene basert på mer drøftende oppgaveformuleringer enn S-tekstene og at dette er et forhold som kan påvirke både feilbruken og forekomsten av verbene. I den sammenheng viste jeg også til variasjonen mellom en H-tekst og en S-tekst hvor temaet var det samme, men oppgaveformuleringene var forskjellige. I S-teksten skulle informantene bare skrive om temaet, mens oppgaven i H-teksten var å diskutere og komme med egne meninger. Resultatene viste at H-teksten hadde høyere forekomst av alle verbene, samt flere feil. Med tanke på det generelle resultatet som viste at det fantes flest feil i H-tekstene, er det derfor viktig å stille spørsmål om oppgavetypene tekstene er basert på, kan ha spilt en rolle for både bruk samt feilbruk av verbene. Alle de tre forholdene jeg har trukket inn i denne sammenheng; forskjellene i oppgaveformuleringer, det ulike omfanget når det gjelder både bruk, samt lengde, gjør det vanskelig å si noe om det har vært en utvikling og hvordan den i så fall arter seg.

Når det gjelder bruken av *være*, var forholdet mellom bruk og antall feil i de to teksttypene henholdsvis: S-tekster: 15 feil på 185 forekomster og H-tekster: 8 feil på 309 forekomster. Informantene i S-tekstene har med andre ord nesten dobbelt så mange feil og samtidig en mindre frekvent bruk av verbet. Den mest naturlige årsaken til at S-tekstene har en lavere frekvens av *være*, er at de som regel er kortere enn H-tekstene, dermed har de også en mindre frekvent bruk. Med tanke på at feilbruken av *være* er høyest i S-tekstene, kan en mulig forklaring være hypotesen om at informantene i H-tekstene i større grad har internalisert den riktige bruken av *være* på norsk. Det er den samme feiltype med *være* som går igjen i begge teksttypene, samtidig som den virker å avta, i og med at det er registrert færre feil og samtidig en høyere bruk i H-tekstene. Når det gjelder *være* er det trolig blant de første verbene andrespråksbrukere tilegner seg, samtidig som det er et verb som brukes i mange sammenhenger og har mange funksjoner. I følge Golden, MacDonald og Ryen brukes *være* blant annet i betydningene oppholde seg, eksistere/finnes, som kopula, hjelpeverb i passiv og ved bevegelsesverb (2008:85-86). Det innebærer med andre ord at *være* er et verb det er lett å ty til i mange sammenhenger. Det er også naturlig å tenke seg at det er et verb andrespråksbrukere bruker mye i tidlige stadier av språkinnlæringen og ofte i sammenhenger hvor morsmålsbrukere av norsk i stedet ville ha brukt mer spesialiserte verb. Derfor kan det også være et verb hvor en kan se en utvikling i form av at overforbruket går ned i takt med en språklig utvikling. Samtidig er det også mulig å se for seg av feilbruken avtar på grunn av at

språkbrukerne ikke bruker *være* i like stor grad etter hvert som de utvikler sitt norske mellomspråk og tilegner seg mer spesialiserte verb.

Sett bort fra en mulig utvikling og framgang når det gjelder bruken av *være*, viser resultatene at feiltypen sammenblanding mellom statisk og dynamisk aspekt går igjen uavhengig av informantenes førstespråk, og uavhengig av hvilken språktest de har tatt. Det kan tilsynelatende virke som en vedvarende feiltype som det er vanskelig å bli ”kvitt”. Det at en feiltype i mellomspråk vedvarer, omtales ofte innenfor andrespråksteori enten som *stabilisering* eller *fossilisering* (Bergreen og Tenfjord, 2003:180). Begge begrepene brukes for å beskrive en tilstand når former som avviker fra målspråket, vedvarer i mellomspråket til andrespråksbrukere og hindrer vedkommende å komme videre i sin språkutvikling. Forskjellen på de to termene er at ved stabilisering er det fortsatt mulighet for at det kan skje endringer, mens ved fossilisering vil feiltypen være uforanderlig (ibid). Fellestrekket for de to er at de hemmer andrespråksbrukere i å komme videre i sin språklige utvikling. Nå har min undersøkelse et begrenset omfang, både med tanke på antall informanter, samt at jeg ikke har stort spenn når det gjelder ferdighetsnivå for mine informanter. Jeg har derfor ikke et godt nok grunnlag til å si så mye om en generell utvikling. Likevel er det et forhold ved den aktuelle feiltypen i denne oppgaven jeg ønsker å trekke fram og diskutere nærmere når det gjelder i en mulig stabilisering eller fossilisering. Bergreen og Tenfjord har i forbindelse med diskusjonen om stabilisering eller fossilisering trukket fram ulike forklaringsfaktorer som kan fremme disse tilstandene. En av disse faktorene har sammenheng med hvilken tilbakemelding innlærerene får på sin språkbruk (2003:181). Det går blant annet ut på om innlæreren gjør seg forstått og hvilken feedback de får fra sine samtalepartnere. En positiv feedback øker sjansen for at de beholder formen, mens negativ feedback kan forhindre stabilisering eller fossilisering. Senere henviser Bergreen og Tenfjord også til Hagen (1995:129) som bruker uttrykket om mangel på *semantisk motivasjon* i tilfeller hvor trekk eller regler er av en slik karakter at de i prinsippet kan brytes uten at det tilsynelatende går ut over selve tolkningen av budskapet som formidles (2003:200). Årsaken til at jeg ønsker å trekke inn dette forholdet i min analyse, har sammenheng med feiltypen jeg har undersøkt. Som jeg flere ganger har vært inne på, er det en feiltype hvor det i mange tilfeller er snakk om små nyanser og betydningsforskjeller og som det ofte er vanskelig å kategorisere som direkte feil. Derfor vil den, etter min mening, svært sjelden hemme kommunikasjonen i noen særlig grad og den er heller ikke en feiltype som går ut over tolkningen av budskapet, jamfør Hagens utsagn om mangel på semantisk motivasjon. I mange situasjoner vil nok morsmålsbrukere av norsk oppfatte ”feilbruken”, men samtidig ikke anse den som alvorlig nok til å reagere. Høyst

sannsynlig vil de forstå hva avsenderen ønsker å formidle og derfor avstå fra å gi en negativ feedback til språkbrukeren. Dette kan i følge Bergreen og Tenfjord (2003) tilsynelatende bidra til at det er vanskeligere for andrespråksbrukeren å gjøre noe med feilbruken. Jeg kan bare vise til min egne vanskeligheter med å kartlegge feilene og også utfordringene med å beskrive og gjøre rede for hvorfor det kunne regnes som feil. Det at en forstår så godt hva språkbrukeren mener, gjorde det vanskelig å avgjøre om det var feil bruk eller ikke. Jeg kan også vise til Michaelsen i denne sammenheng, som understreker tilsvarende vanskeligheter. Hun trekker fram hvordan hun i mange tilfeller opplever det som vanskelig å skulle forklare sine studenter hvorfor det ene verbet er å foretrekke framfor det andre. Av denne grunn forteller hun også hvordan hun i slike tilfeller kan la være å rette verbbruken, fordi setningene for så vidt grammatikalsk og semantisk sett er akseptable nok (1990:38) til at de ikke hemmer kommunikasjonen.

5.1.2 Informantene overfører et trekk fra sitt morsmål

I det andre forskningsspørsmålet mitt går hypotesen ut på at informantene gjør feil fordi de overfører trekk fra førstespråket sitt. Som det er nevnt i forrige underkapittel vil to faktorer som styrker en fortolkning av data der transfer spiller en rolle, være om innlærere med lik språkbakgrunn viser samme språkatferd og at denne skiller seg fra språkbruken til innlærere med annen språkbakgrunn. I dette tilfellet vil det si at det vil styrke denne hypotesen om resultatene viser mønstre hos enten de engelske, tyske eller spanske informantene, som ikke forekommer hos de to resterende informantgruppene. En tredje viktig faktor i spørsmålet om transfer, er om språkbruken kan påvises å være motivert av morsmålet (Johansen, 2010a:161-162). Det vil med andre ord si at feiltypen kan forklares ved å vise til bruken av verbet i det morsmålet den gjelder for. Er alle disse tre faktorene til stede i resultatene, vil det styrke hypotesen om at informantenes feilbruk skyldes at de overfører trekk fra morsmålet til sitt norske mellomspråk. Når det gjelder mitt datamateriale sett i lys av denne hypotesen, er det særlig tre funn jeg ønsker å diskutere ytterligere. De tre funnene er nærmere bestemt den høye feilbruken av *være* i passivkonstruksjoner hos de engelske informantene, de spanske informantenes problemer med å uttrykke *ha/få* barn og til slutt bruken av *bli* i betydningen *forbli* hos de tyske informantene.

Når det gjelder det førstnevnte funnet, viser resultatene at de engelske informantene skiller seg fra informantene med tysk og spansk som morsmål ved at de har en større feilbruk av *være* i perifrastisk passiv. I tillegg har også de engelske informantene sammenlignet med de to andre informantgruppene, en lavere bruk av *bli* som hjelpeverb i tilsvarende

passivkonstruksjon. Med tanke på det som har blitt trukket fram om faktorer som styrker undersøkelser av transfer, finnes ikke denne feiltypen utelukkende hos de engelske informantene, den forekommer også i tekstene til både spanske og tyske informanter. Imidlertid viser resultatene at det er noen interessante forskjeller mellom de engelske informantene på den ene siden og de tyske og spanske på den andre. Samtidig vil jeg under kapittel (5.1.3) også drøfte de samme resultatene i lys av hypotesen en mulig transfer fra et tidligere andrespråk, som i dette tilfellet er engelsk.

Ser en nærmere på hvordan passiv uttrykkes innenfor de ulike morsmålene til informantene i denne oppgaven, finnes det i denne sammenheng en interessant forskjell. I følge Ryen finner en passiv omskrevet med *være* i engelsk, mens en på tysk og norsk kan bruke både *være* (*sein*) og *bli* (*werden*) (1990:102). Dypedahl, Hasselgård og Løken påpeker imidlertid at det er mulig å danne passiv med *get* i engelsk, men det er sjeldent og skjer typisk i uformelt og muntlig språk. Dessuten gir det ingen betydningsmessig forskjell om en bruker *be* eller *get* som hjelpeverb (2006:106,108). Tatt i betraktning det som ble trukket fram under empirikapittelet om forskjellene mellom bruken av *bli* og *være* og fokus på handling versus tilstand i norsk, vil det si at passiv er et område hvor det eksisterer en forskjell mellom norsk og engelsk. Går en til det tyske språket, har det en distinksjon for å uttrykke passiv som kan tilsvare forskjellen mellom *bli* og *være* i norsk. Der brukes passiv med *sein* (=være) som hjelpeverb for å uttrykke en tilstand som er resultat av forutgående handling, mens *werden* (=bli) som hjelpeverb tilsvare bruken av *bli* på norsk; altså et større fokus på selve handlingen (Reiten, 2006:260-263). Når det gjelder spansk, har også de et skille i passiv som ligner betydningsforskjellen mellom *bli/være* i norsk passiv, nærmere bestemt distinksjonen mellom verbene *ser* + partisipp og *estar* + partisipp. På norsk oversettes begge verbene i utgangspunktet med *være*, men i følge Falk, Sjölin og Lerate uttrykker *ser* + partisipp en handling og tilsvare norsk s-passiv eller *bli* + partisipp, mens *estar* gir uttrykk for tilstand som er resultat av handling og tilsvare *være* + partisipp (2008:172). Spansk bruker riktignok ikke det spanske verbet som oversettes direkte med *bli* på norsk, men har likevel et verb som tilsvare betydningen *bli* har i perifrastisk passiv på norsk.

Ser en resultatene i denne oppgaven i lys av det som er trukket fram om passiv i de ulike språkene, er det interessant at feilbruken av *være* er mest framtrødende i tekstene til informantene med engelsk som førstespråk. Det at *get* i engelsk er så lite brukt i denne sammenheng, og i tillegg at den betydningsmessig ikke skiller seg nevneverdig fra bruken med *be*, gjør det nærliggende å trekke en parallell mellom den manglende distinksjonen i engelsk og de engelske informantenes feilbruk. Når også resultatene viser at de engelske

informantene bruker *være* i sammenhenger hvor de skulle ha brukt *bli*, er det et funn som peker i retning av at de overfører bruksområdet til *be* til sitt norske mellomspråk. Hypotesen styrkes i tillegg av at feilen er mindre utbredt hos informantene med tysk og spansk som morsmål. Som jeg har vært inne på, har spansk og tysk, i motsetning til engelsk, et skille mellom verb som betydningsmessig ligner forskjellen mellom *bli* og *være* i passiv norsk. Dermed kan en tenke seg at de tyske og spanske informantene er kjent med en liknende distinksjon i sine morsmål som igjen gjør det enklere for dem å observere og senere tilegne seg forskjellen mellom *bli* og *være* i passiv i norsk: Resultatene i denne oppgaven peker dermed i denne retning.

Et annet aspekt ved resultatene, som også styrker hypotesen om transfer fra morsmål hos de engelske informantene, er den lave frekvensen av *bli* i tekstene deres. I tillegg til å ha høyeste feilbruken av *være* i passivkonstruksjoner, har de engelske informantene nærmest ingen bruk av *bli* i omskrevet passiv. Det kan altså virke som de engelske informantene overfører bruken av *være* og får et overforbruk av dette verbet fordi det er det de kjenner til fra eget morsmål. Samtidig anvender de *bli* i liten grad i mellomspråket sitt, fordi det er lite vanlig å bruke som hjelpeverb i passiv i engelsk¹². Til sammen var det bare to forekomster av passiv omskrevet med *bli* i tekstene til de engelske informantene. Sammenligner en med tekstene til de tyske og spanske informantene, viser resultatene at disse to gruppene har en høyere frekvens av *bli* som hjelpeverb i passiv enn de engelske informantene. Hos de tyske informantene er det 13 forekomster og hos de spanske 11 forekomster av perifrastisk passiv med *bli*. I følge Ryen vil det for språkbrukere som er vant til 'omskreven passiv' med et verb som tilsvarende *være* i norsk, være lett å bruke dette verbet for mye (1990:115). Hun viser til en undersøkelse av passivbruken i eksamensbesvarelser hos utenlandske studenter og trekker fram et utdrag fra en engelskspråklig student som viser samme tendensen som i mitt datamateriale. I flere tilfeller har studenten brukt *være* i sammenheng med passiv, der norske informanter sier de ville ha brukt *bli* (ibid).

Til slutt vil jeg ta med et siste forhold ved resultatene mine som kan trekkes inn i denne sammenheng. Det gjelder forholdet mellom engelske S- og H-tekster. Ser en på forskjellen mellom passivfeilen i de to teksttypene, er det betraktelig flere feil i S-tekstene. I denne teksttypen skyldes feilene med *være* utelukkende feilbruk i passivkonstruksjoner, mens i H-tekstene brukes også *være* feil i andre forbindelser; jamfør de to feiltypene med *være* jeg omtalte i empirikapittelet. Det som også er interessant i denne sammenheng, er at de eneste to

¹² *Bli* finnes selvfølgelig i andre funksjoner i engelsk, men i og med at det er bruken i sammenheng med passiv som har vært mest framtrædende i denne sammenheng, har jeg ikke kommet inn på andre funksjoner her.

tilfellene hvor *bli* har blitt brukt i perifrastisk passiv av engelske informanter, skjer i to H-tekster¹³. De samme to informantene bruker samtidig også *være* for å danne passiv, men da på en målsspråklig måte og de har ingen registrerte feil i noen av passivkonstruksjonene sine:

- (38) a. h0439: ”..mesteparten av det som *ble spist* var hjemmelaget..” og ”..sukker og fett, det *er skjult* over alt, til og med i brødet.”
b. h0227: ”..uten at de kunne *bli beskrevet* som likestilte.” og ”Murere, snekkere, elektrikere [...] er alle jobber som *er dominert* av menn.”

Det kan med andre ord virke som de har observert og internalisert bruken av *bli* i passiv i norsk, samt skillet mellom *være* og *bli*.

Det neste mulige tilfellet av transfer fra morsmål jeg ønsker å diskutere nærmere, gjelder vanskelighetene de spanske informantene har i forhold til konstruksjonen *å få barn*. På spansk er det, som nevnt i teorikapittelet, vanlig å uttrykke tilsvarende konstruksjon med verbet *tener*, som på norsk oversettes med *ha*. Det at de spanske informantene i så stor grad bruker uttrykket *å ha barn* når det på norsk skulle ha vært *få barn*, kan det være en indikasjon på at de overfører betydningen av *tener* fra morsmålet til det norske mellomspråket sitt. Ser en på omfanget til denne feiltypen i mitt datamateriale, viser resultatene at den gjøres av informanter innenfor alle nivåene av engelskferdigheter. Samtidig er feilen mest utbredt i S-tekstene, hvor den forekommer seks ganger, mot en gang i H-tekstene. En umiddelbar tolkning kunne da ha vært at informantene bak H-tekstene gjør færre feil fordi de har tatt en test på et høyere nivå og dermed kan antas å ha kommet lengre i sin språkutvikling, samt i å internalisere det riktige skillet. Ser en imidlertid nærmere på tekstene og oppgavetyperne, viser det seg at det også kan være andre forhold som kan ligge til grunn for forskjellen. Alle feilene med konstruksjonen *ha/få barn* forekommer i tekster hvor oppgaven har gått ut på å skrive om temaer som familie og framtidsutsikter. Det er med andre ord sammenhenger hvor det er naturlig å bruke den omtalte konstruksjonen. Det som er interessant i den forbindelse, er at det er flere S-tekster enn H-tekster som handler om disse temaene. Den ene H-teksten som inneholder den omtalte feiltypen er også den eneste H-teksten hvor oppgaven går ut på å diskutere familiens posisjon og betydning. Dermed er det ikke mulig å si noe om informantene bak H-tekstene behersker bruken av *ha/få barn* bedre enn de i S-tekstene, slik som resultatet umiddelbart kunne tyde på. I stedet kan det muligens forklares med

¹³ I det ene tilfellet hadde jeg foretrukket s-passiv i stedet for omskrevet med *bli*. Korrektkorpuset har derimot *bli*.

tilfeldigheter som for eksempel valg av tema for oppgave. Ut fra mitt begrensede tekstmateriale, har jeg ikke et godt nok sammenligningsgrunnlag til å kunne si mer inngående hva forskjellene kan komme av.

Et annet forhold som også var interessant med denne feiltypen, var at den utmerket seg hos de spanske informantene. Sett i lys av hypotesen om transfer fra morsmål, må det nevnes at også engelsk bruker *ha* om det å anskaffe seg barn. (Tysk bruker *bekommen*, som på norsk oversettes med *få*). Et naturlig spørsmål er da hvorfor ikke de engelske informantene overfører dette trekket fra sitt morsmål og gjør tilsvarende feil? Nok en gang har det vært hensiktsmessig å se bruken og feilene i sammenheng med tema og oppgavetyper til tekstene. Blant de engelske og tyske tekstene er det færre tekster enn blant de spanske som handler om temaene familie og framtid. Samtidig er det også bare i tekstene som omfatter disse temaene at informantene bruker den aktuelle konstruksjonen. I de engelske tekstene finnes det ett tilfelle hvor det brukes *få barn* og et med *ha barn* og begge to er målspråkslike, jamfør (39a) og (39b). For tysk sin del, forekommer konstruksjonen bare en gang i en sammenheng som for meg som morsmålsbruker, er en litt tvilsom bruk av *ha barn* (39c)

- (39) a. Når jeg *får barn* skal jeg lage tid til å lese med dem (h0492)
b. Det er veldig viktig hvis man *har barn* som skal leke ut i hagen (s0316)
c. Nå fortiden er det alt for dyrt å *ha barn* før man er ferdig med å studere (h0404)

Etter min mening er ikke (39c) en direkte feil, men samtidig mener jeg *få* i dette tilfellet er mer idiomatisk på norsk. Det at uttrykket forekommer i så liten grad i de tyske og engelske informanttekstene, gjør det vanskelig å si hvorvidt de har transfer fra sine førstespråk av denne feilen eller ikke. I og med at jeg har sett mest på feilbruken, så jeg først i etterkant at konstruksjonen i seg selv ikke har vært særlig frekvent hos de engelske og tyske informantene. Dermed vil en mulig forklaring på hvorfor feiltypen er så fremtredende hos de spanske informantene, være på grunn av at akkurat uttrykket *få barn* brukes så mye i deres tekster, hvilket igjen kan skyldes oppgavens tema. Som jeg har vært inne på i metodekapitlet, valgte jeg delvis ut informanttekster på bakgrunn av interessante funn jeg hadde merket meg ved første gjennomlesning. I den sammenheng var feilen med uttrykket *ha barn* hos de spanske tekstene ett funn jeg ønsket å undersøke ytterligere. Av den grunn tok jeg også med spanske informanttekster hvor den omtalte feiltypen var representert, mens det ikke var en bevissthet jeg hadde knyttet til utvelgelsen av det engelske og tyske informanttekstene. Jeg la heller ikke vekt på oppgavetype i denne delen av prosessen. I etterkant innser jeg at

dette kan ha ført til at det ble et litt skjevt utvalg og noe som har bidratt til at denne feiltypen ble så framtrødende hos de spanske informantene i denne oppgaven. Avslutningsvis i avsnittet vil jeg bare trekke inn at forholdene jeg har vært inne på ovenfor, gjør at det i denne oppgaven er vanskelig å si om også engelske og tyske andrespråksbrukere vil ha problemer med feiltypen *ha/få* barn i norsk.

Det siste funnet jeg ønsker å kommentere under dette forskningsspørsmålet, er feiltypen som var karakteristisk bare for de tyske informantene og som kom av at de brukte *bli* i betydningen *forbli* på norsk. Tatt i betraktning hypotesen om transfer fra morsmål, er dette en feiltype som forekommer i flere av tekstene til de tyske informantene og som jeg ikke har registrert i tekstene til verken de engelske eller spanske informantene. Dermed tyder resultatene på at det de tyske informantene har en bruk av *bli* som de overfører fra førstespråket sitt. Den andre faktoren som styrker hypotesen om transfer er det tyske verbet *bleiben* (jamfør språkbruk som kan være motivert av morsmålet). *Bleiben* er et tysk verb som kan oversettes med *forbli*, *bli igjen* (Ordnett). Sett i lys av oversettelsen på ordnett, kan det virke som *bleiben* til en viss grad tilsvarer betydningen *bli* på norsk, men at det i større grad har betydningen *(for)bli* eller *fortsette å være*. Når da de tyske informantene bruker *bli* i betydningen *forbli* i sitt norske mellomspråk, har de, på samme måte som i feilbruken av *være* og *bli*, en sammenblanding av aspekt. *Forbli* er tilsvarende som *være*, et verb som uttrykker varighet og har derfor statisk aspekt, mens *bli* som kjent primært har dynamisk aspekt. På grunn av at de tyske informantene bruker dynamiske *bli* i handlinger som uttrykker en vedvarende tilstand blir det ikke helt riktig i norsk. Når det gjelder hypotesen om transfer, kan det at det ikke er særlig stor forskjell i betydningen til tyske *bleiben* og norske *bli*, være en medvirkende faktor til at de tyske overfører betydningen av *bleiben* til sitt norske mellomspråk. Som jeg var inne på i forrige delkapittel om feil som ikke er til hindrer for kommunikasjonen, vil nok heller ikke denne feiltypen stå i veien for innholdet. Andrespråksbrukere kan nok fint bruke *bli* i betydningen *forbli* og en norsk morsmålsbruker vil helt sikkert forstå. Det er heller ikke sikkert de ville kalt det for feil, men muligens ment det hadde vært mer naturlig med *bli*. En mulig antagelse er derfor at når betydningsforskjellen mellom de to verbene er så liten og heller ikke av særlig stor betydning, kan skillet være vanskeligere å observere og deretter tilegne seg. En annen faktor som også kan ha en innvirkning, er det at ordbildet mellom *bleiben* og *bli* er relativt likt. Dermed er det en mulighet for at de tyske informantene bruker *bli* i sammenhenger som tilsvarer *bleiben*, fordi det ligner på det tyske verbet i framtrøden. Det er med andre ord to forhold som kan sies å styrke hypotesen om transfer, nemlig det at *bleiben* ligner *bli* i ordbildet, samt at de to verbene

har en relativt lik betydning og bruksområde. Etymologisk sett må de to verbene antas å ha et felles opphav, slik at de vil være *kognater*. Kognat vil si at ordene har et felles opphav eller er lånt inn i språket (Merriam Webster).

5.1.3 Informantene overfører et trekk fra tidligere andrespråk (her: engelsk)

Det siste forskningsspørsmålet tar for seg hypotesen om en mulig transfer fra et tidligere andrespråk, hvilket i dette tilfellet er engelsk. Som kjent har ikke engelsk det samme skillet som i norsk for *være/bli* og *ha/få*, og i dette tilfellet er hypotesen at kjennskapen til det engelske språket kommer inn og ”forstyrrer” informantene ved at de overfører det manglende aspektuelle skillet fra engelsk til sitt norske mellomspråk. For å undersøke dette forskningsspørsmålet nærmere har det vært relevant å se om det er noen forskjeller mellom informantene med tysk og spansk som har oppgitt ulike engelskferdigheter. Er det for eksempel noen feiltyper som utpreger seg hos gruppene som har oppgitt høyere ferdigheter, sammenlignet med informantene på middels nivå? Samtidig har det vært vesentlig å se de ulike nivåene i engelskferdigheter i lys av tekstene og tendensene hos de engelske informantene. Et sammenfall mellom feilene i de engelske tekstene og gruppene med høyere engelskferdigheter, vil i dette tilfellet bidra til å styrke hypotesen om transfer fra andrespråk.

Både Eide (2013) og Johansen (2010a) understreker viktigheten av å kunne isolere morsmål eller tidligere lærte andrespråk for å undersøke den mulige innflytelse de kan ha. Som jeg har vært inne på tidligere, er opplysningene om engelskferdigheter i ASK en informasjon som informantene rapporterer selv. Det som kan være problematisk i den sammenheng, er at det kan variere fra informant til informant hvilket nivå de anser seg selv for å være på. Dermed er det vanskelig for meg å vite sikkert hvor klar nivåforskjellen mellom informantgruppene er. Jeg vet heller ikke hva som kjennetegner de ulike nivåene og hva som skiller dem fra hverandre. Samtidig er det det informasjonsgrunlaget jeg har å forholde meg til og må ta utgangspunkt i.

Under dette forskningsspørsmålet har det hovedsakelig vært feilbruken av *være* i passivkonstruksjoner jeg ønsker å diskutere nærmere. I sammenligningen mellom tekstene fra de ulike engelsknivåene, samt de engelske informanttekstene, var det ingen store forskjeller som pekte seg ut, annet enn nevnte feiltype. Som jeg allerede har skrevet om under forrige forskningsspørsmål er feilbruken av *være* i sammenheng med passivkonstruksjonen, feilen som peker seg mest ut hos de engelske informantene. Samme feiltype går også igjen hos de spanske og tyske informantene, men er likevel mindre utbredt i tekstene til disse to informantgruppene. I tillegg er det en gruppe blant de som ikke har engelsk som førstespråk

som skiller seg ut i denne sammenheng, nærmere bestemt de spanske informantene med grunnleggende engelskferdigheter, hvor det ikke er registrert noen feil med *være* i passivkonstruksjoner. Det at det hos de spanske informantene med laveste oppgitte engelskferdigheter ikke er registrert noen tilfeller av en feiltype som er så utbredt hos de engelske informantene, er et interessant funn med tanke på en mulig transfer fra engelsk. I utgangspunktet vil det kunne være et resultat som kan tyde på at engelskkunnskaper kommer inn og påvirker bruken av *være* i passivkonstruksjoner. Som det ble trukket fram under forrige underkapittel, brukes stort sett *være* i passivkonstruksjoner på engelsk, samtidig som engelsk ikke har det tilsvarende skillet mellom *bli* og *være* som i passiv på norsk. Når da gruppen som har dårligst kjennskap til engelsk ikke har den feiltypen, kan det tolkes i retning av at de ikke har engelskferdigheter til å overføre det manglende distinksjonen i engelsk til sitt norske mellomspråk. Informantene som oppgir å ha bedre kjennskap til engelsk (EM og EH), gjør feil med *være* i passiv fordi de har tilstrekkelig engelskferdigheter til at de har internalisert det manglende skillet mellom *være* og *bli* i det engelske språket, og videre overfører dette til sitt norske mellomspråk.

Ser en imidlertid litt nærmere på bruken av *være* i de tre tekstene til de spanske informantene med grunnleggende engelskferdigheter, er det bare en tekst hvor det faktisk forekommer en passivkonstruksjon, og denne er i tillegg med *bli*. Det kan likevel være verdt å merke seg at på engelsk ville den ha vært med *være*: Da barna ble født (s0177). Det er med andre ord ikke registrert feil med *være* i passivkonstruksjoner hos denne informantgruppa, samtidig som den form for konstruksjon heller ikke forekommer. Da er det også vanskelig å kunne si noe om denne gruppen behersker bruken av *være* i passiv eller ikke. Det er også vanskelig å si noe om feilbruken til informantgruppene med middels og høyere engelskferdigheter skyldes transfer fra engelsk eller om den skyldes andre forhold, som for eksempel at de rett og slett ikke har kommet langt nok i sin norsktilegnelse til å ha internalisert det riktige aspektuelle skillet for passiv i norsk ennå. I tilfellet med informanter med grunnleggende engelskferdigheter har jeg ingen med tysk som førstespråk og dermed ingen mulighet til å sammenligne disse med de spanske informantene. Når det gjelder de andre gruppene, altså med middels og høyere ferdigheter, var det ingen store forskjeller mellom ferdighetsnivåene og heller ikke utfra om de hadde spansk eller tysk som førstespråk. Dermed var det ikke noe tydelig resultat som tilsier at informantene på EH overfører trekk fra engelsk.

Et forhold ved resultatene som også svekker hypotesen om transfer fra andrespråk i dette datamaterialet, er at både tyske og spanske informanttekster har bruk av *bli* i passiv.

Som kjent har både spansk og tysk et skille for hjelpeverb i passivkonstruksjoner som tilsvarer bruken av *bli* og *være* i norsk. Tysk har skillet *sein/werden* og spansk har forskjellen mellom *ser/estar*. Hadde de tyske og spanske informantene hatt transfer fra engelsk, skulle de heller ikke ha hatt bruk av *bli* i passiv, i hvert fall ikke med tanke på hvor lite denne konstruksjonen er utbredt i de engelske informanttekstene. Resultatene viser imidlertid at både de tyske og spanske informanter uttrykker passiv med *bli* i sine norske mellomspråk og at dette gjelder uansett nivå på engelskferdigheter. Dermed har jeg funn som tyder på at de ikke har transfer fra engelsk og at feilbruken av *være* i passivkonstruksjoner skyldes andre årsaker.

Selv om ikke min undersøkelse har et resultat som peker i retning av transfer fra engelsk som andrespråk, er det andre studier hvor dette har vist seg å være tilfellet. Da Bohnacker (2006) undersøkte svenske språkbrukeres tilegnelse av V2 i tysk, oppdaget hun at det var forskjell mellom svenske informanter som hadde engelsk som andrespråk og de som ikke hadde det. Informantene uten engelsk som andrespråk lærte seg å beherske V2 i sitt tyske mellomspråk mye tidligere enn språkbrukerne som kunne engelsk. Med tanke på at V2 er et fenomen i både svensk og tysk språk, men ikke engelsk, var resultatene til Bohnacker en indikasjon på at engelsk kom inn som et forstyrrende element hos de svenske informantene som hadde det som S2. På bakgrunn av det resultatene til Bohnacker viser, er det altså mulig at det kan forekomme transfer fra engelsk, eller et annet andrespråk, til et nytt tredjespråk. Av den grunn vil jeg heller ikke utelukke at transfer fra engelsk kan spille en rolle i bruken av *være/bli* og *ha/få*, til tross for at min oppgave ikke viste tilsvarende tendens som hos Bohnacker.

Når det gjelder min undersøkelse, ønsker jeg å avslutte med å belyse enkelte forhold som kan ha vært av betydning for at mitt resultat ikke viser samme tendens som Bohnackers. For det første har jeg hatt et relativt lite informantutvalg med 10 tekster fra hvert språk. Selv om jeg startet med en større andel tekster, var det bare de 10 tekstene fra hvert informantspråk jeg gikk grundig igjennom og undersøkte feilbruken. Dermed kan det være tendenser eller mønstre jeg ikke har oppdaget. Et annet moment når det gjelder utvalget er at det har bestått av få informanter med grunnleggende engelskferdigheter. Det var for eksempel ingen informanter på dette nivået blant de tyske informanttekstene. Kanskje hadde jeg funnet større forskjeller om jeg hadde delt tyske og spanske informanter i to grupper, hvorav en med grunnleggende ferdigheter og en med høyere engelskferdigheter. Kartleggingen av engelskferdigheter var noe jeg gjorde i etterkant av å ha plukket ut de 30 tekstene, dermed fikk jeg ikke et utvalg som var basert på nivåforskjeller. Når det gjelder engelskferdighetene

er det også et poeng at disse er egenrapportert. Som jeg har vært inne på tidligere kan det innebære at informanter som oppgir det nivået de anser seg selv å være på, faktisk er på et helt annet nivå i både positiv og negativ retning. Av Bohnecker blir språkbrukernes ferdigheter i S2 trukket fram som en viktig faktor i transferundersøkelser av andrespråk, og hun påpeker at S2s innflytelse på S3 øker om språkbrukeren er på et høyere nivå i S2 (2006:480). Sett i lys av mine informanter, er det naturlig å tenke seg at det finnes variasjoner i egenrapporteringen og at det ikke nødvendigvis er forskjell mellom en som har oppgitt middels engelskferdigheter og en som har registrert seg med høyere engelskferdigheter. I den antagelsen ligger det også en mulighet for at resultatene ikke har vist forskjeller mellom informanter med ulike engelskferdigheter fordi nivåinndelingen ikke nødvendigvis er reliabel. Til slutt ønsker jeg å nevne ytterligere en faktor Bohnecker har trukket fram i forbindelse med transfer fra S2 til S3 og det gjelder i hvilken grad S2 er brukt den siste tiden eller ikke. I følge Bohnecker vil S2 kunne påvirke tilegnelsen av S3 i større grad om S2 nylig har blitt anvendt av språkbrukeren (2006:480). Det kan med andre ord spille en rolle i hvor stor grad informantene aktivt har brukt engelsk eller ikke, en omstendighet jeg ikke har forutsetning for å vite når det gjelder mitt utvalg. Disse forholdene ved undersøkelsen min som jeg har trukket fram her er momenter som det er vanskelig å si hvorvidt har hatt betydning eller ikke og dette blir derfor naturligvis spekulasjoner fra min side. Samtidig er det spørsmål som jeg sitter igjen med i etterkant og anser som viktige med tanke på senere og mer omfattende undersøkelser.

5.1.4 Oppsummering

For å oppsummere dette kapittelet kan jeg trekke fram at jeg etter gjennomgangen av datamaterialet mitt satt igjen med et resultat som viste en gjennomgående lik feilbruk hos informantene uansett morsmålsbakgrunn. På bakgrunn av det generelle mønsteret konkluderte jeg med at jeg hadde et resultat som styrker hypotesen om en manglende innlæring av det aspektuelle skillet hos informantene. De har ikke kommet langt nok i sin innlæring av norsk til at de har observert og dermed aktivert forskjellen i bruken av *være/bli* og *ha/få*. Samtidig var det enkelte trekk ved dataene som kunne tyde på en transfer fra et førstespråk, som jeg diskuterte i lys av det andre forskningsspørsmålet. Disse var bruken av *være* i passiv hos de engelske informantene, *ha barn* i betydningen *få barn* hos de spanske informantene, og til slutt bruk av *bli* i betydningen *forbli* av de tyske informantene. Angående de engelske informantenes feilbruk av *være*, utmerket de seg ved å ha flest feil på *være* i passivkonstruksjoner og samtidig mindre bruk av *bli* i samme konstruksjon enn de tyske og spanske informantene. I engelsk brukes stort sett *be* til å danne passiv, i tillegg til at *be* kan

brukes i samme betydning som *get*. Dermed var en mulig antagelse at de engelske informantene overfører denne bruken til sitt norske mellomspråk. Når det gjelder bruken av *få barn* var den mest framtrædende hos de spanske informantene. Samtidig var jeg inne på hvorvidt tema og oppgavetype har spilt en rolle i denne sammenheng fordi konstruksjonen viste seg å forekomme utelukkende i tekster som handlet om familie og framtid. I og med at det var flest spanske tekster som omhandlet disse temaene, ble det derfor vanskelig å si noe om hvorvidt engelske og tyske morsmålsbrukere har like store problemer med tilsvarende konstruksjon. I det siste tilfellet med mulig transfer fra morsmål var det særlig parallellene i betydningen og bruksområdet mellom *bli* og *bleiben*, samt det like ordbildet, som kunne ligge til grunn for at de tyske informantene brukte *bli* i betydning *forbli*. Det styrket også hypotesen om transfer fra morsmål at denne feiltypen bare forekom i de tyske informanttekstene. Men igjen, heller ikke her kan vi utelukke tilfeldigheter i tekstutvalget som medvirkende forklaring.

Når det gjelder det siste forskningsspørsmålet om transfer fra andrespråk var det hovedsakelig feilbruken av *være* i passiv jeg diskuterte. Hypotesen var at kjennskap til engelsk kunne være årsaken til denne feilbruken hos de tyske og spanske informantene. Imidlertid fant jeg ikke noe klar evidens som tyder på det. Samtidig kom jeg også inn på enkelte forhold ved min undersøkelse som kan ha hatt innflytelse på resultatet. For det første hadde jeg et lite informantutvalg, i tillegg kan det stilles spørsmål ved forskjellene i engelsknivået og om det utgjør grunnlag nok til å se en forskjell. Til slutt trakk jeg også fram i hvordan det kan spille en rolle om hvorvidt engelsk nylig har vært benyttet eller ikke.

Avslutningsvis vil jeg runde av med å si at tverrspråklig overføring innenfor andrespråk og tredjespråkproblematikk er et felt det blir forsket intenst på, og selv om jeg ikke fant evidens for dette i min undersøkelse, er det et område hvor det finnes tilstrekkelig med dokumentasjon på at transfer forekommer i andrespråksinnlæringen, både fra S1 og S2 (Bohnacker, 2006:479).

6.0 AVSLUTNING

Under dette kapittelet vil jeg avslutte oppgaven med å gi en oppsummering av undersøkelsen. I og med at jeg har oppsummert resultat og analyse underveis i oppgaven, er denne avslutningen av et forholdsvis begrenset omfang. Som det ble introdusert innledningsvis var temaet for oppgaven å studere norske andrespråksinnlæreres bruk av *være*, *bli*, *ha* og *få* i lys av tre forskningsspørsmål. Hovedproblemstillingen min var om innlærere med norsk som S2 eller S3 påvirkes av morsmål eller tidligere S2, som i dette tilfellet var engelsk, i utviklingen av aspekt, med fokus på leksikalsk aspekt. Det var særlig et poeng å undersøke hvorvidt engelsk som andrespråk kunne ha en påvirkning, siden engelsk i mange sammenhenger ikke har den tilsvarende aspektuelle distinksjonen mellom *være/bli* og *ha/få* som vi har i norsk. Metoden jeg har benyttet meg av har vært korpusstudier, hvor jeg har hentet ut informanttekster fra andrespråkskorpuset ASK. I ASK hadde jeg mulighet til å søke spesifikt etter feiltypen jeg var ute etter å studere, samt kontrollere variabelen engelskferdigheter hos informantene. Når det gjelder informantene valgte jeg ut tre språkgrupper som henholdsvis besto av engelske, tyske og spanske morsmålsbrukere. Da satt jeg igjen med et begrenset antall språk, slik at jeg hadde muligheten til å studere likheter og forskjeller både mellom språkene og innad i morsmålsgruppene.

I gjennomgangen av datamaterialet startet jeg ut med om lag 40 tekster fra hver informantgruppe med ønsket om å danne meg et generelt bilde av språkbruken og feiltypene. Etter at jeg reduserte utvalget til 10 tekster fra hvert informantspråk, laget jeg en mer systematisk oversikt over både bruken og feilene i alle disse tekstene. Avgrensningen ga meg et sammenligningsgrunnlag som gjorde det enklere og mer oversiktlig å undersøke eventuelle mønstre, likheter og forskjeller mellom informantene. Før jeg startet undersøkelsen, var jeg som sagt særlig interessert i å undersøke om \pm engelsk som andrespråk kunne ha en betydning for feilbruken og hadde også en antagelse om at det kunne være tilfellet. Imidlertid viste ikke resultatene denne tendensen for mitt datamateriale. Gjennomgang av dataene ga i stedet et mønster i feilbruken som viste at alle informantgruppene gjorde de samme feilene uavhengig av førstespråksbakgrunn. Det gjaldt også mellom informanter med ulike ferdighetsnivå i engelsk hos de spanske og tyske informantene. I tillegg var det heller ingen nevneverdige store forskjeller når det gjaldt omfanget av feilene mellom informantgruppene. Med andre ord hadde jeg resultater som viste en relativt lik språkatferd på tvers av førstespråks- og andrespråksbakgrunn. Sett i lys av de tre forskningsspørsmålene jeg brukte for å diskutere resultatene mine nærmere, pekte derfor mine funn i retning av at informantene gjør feil i bruken av *være/bli* og *ha/få* fordi de har unnlatt å observere den aspektuelle distinksjonen

mellom disse verbene i norsk. Jeg fant altså ingen evidens som ga indikasjoner om at engelskferdigheter spiller en rolle i denne sammenheng. Likevel vil jeg ikke si at min undersøkelse med disse funnene avviser hypotesen om at engelsk som andrespråk kan ha en innvirkning. Som jeg var inne på i oppsummeringen av analysekapittelet mitt, har tidligere studier vist at \pm kjennskap til engelsk har vært en utslagsgivende faktor i andre sammenhenger. I den forbindelse trakk jeg fram Bohnacker (2006) og studien hvor hun påviste en forskjell hos svenske innlærere av tysk utfra om de hadde engelsk som andrespråk eller ikke. Hennes resultat viste at språkbrukerne som kunne engelsk overførte trekk herfra til sitt tyske mellomspråk. Språkbrukerne som ikke var registrert med gode engelskkunnskaper hadde ikke disse trekkene i sine mellomspråk. Under konklusjonen til samme studie har hun også understreket hvordan det i stor grad er dokumentert transfer fra både S1 og S2 innenfor mange områder i andrespråksforskningen. Det er med andre ord ingen grunn til å kategorisk benekte at feilbruken av de fire verbene i min undersøkelse kan skyldes transfer fra engelsk som andrespråk.

Avslutningsvis i analysekapittelet var jeg inne på noen forhold ved denne undersøkelsen som kunne være av betydning for hvorfor resultatene mine ikke viste den tendensen jeg hadde sett for meg i utgangspunktet. Der stilte jeg blant annet spørsmål ved utvalget, både i form av at det inneholdt et begrenset antall informanter, samt om jeg kunne hatt en klarere inndeling av informanter på ulike ferdighetsnivå i engelsk. Til tross for nevnte forhold, er de fremlagte resultatene uansett de jeg har. I utgangspunktet hadde jeg trodd at engelsknivå skulle ha vært viktigere, noe som ikke ble bekreftet av datamaterialet i denne undersøkelsen. Helt til slutt vil jeg også komme med anbefalingen om å fokusere på aspekt i undervisningen av norsk som andrespråk. Selv om vi ikke har egne bøyingsformer som uttrykker aspekt, er det som sagt, og også vist i denne oppgaven med på å forklare en rekke sider ved norsk språk.

7.0 LITTERATURLISTE

- Abrahamsson, N. (2009): "Modersmålets inflytande: dess manifestasjoner, begrensninger og orsaker" i *Andrespråksinl ring*, Lund: Studentlitteratur.
- ASK - Norsk andrespr skorpus hjemmesider (udatert): <http://gandalf.uib.no/ask/ask?session-id=234308094434120> (20.04.13)
- Bardovi-Harlig, K. (2000): *Tense and Aspect in Second Language Acquisition: Form, Meaning, and Use*. Oxford: Blackwell.
- Bergreen, H og Tenfjord, K. (2003): *Andrespr ksl ring*. Oslo: Gyldendal.
- Bhat, D. N. S. (1999): *The Prominence of Tense, Aspect and Mood*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Bohnacker, U. (2006): "When Swedes begin to learn German: from V2 to V2" i *Second Language Research* 22, 4: 443-486.
- Bybee, J. L., Perkins, R. og Pagliuca, W. (1994): *The evolution of grammar: Tense, aspect and modality in the languages of the world*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Carlsen, C. (2010): "  knytte ASK til Rammeverket – hvorfor og hvordan" i Johansen, H., Golden, A., Hagen, J. E. og Helland, A.K. (red.) *Systematisk, variert, men ikke tilfeldig. Antologi om norsk andrespråk i anledning Kari Tenfjords 60- rdsdag*. Oslo: Novus Forlag
- Chiquito, A. B. (2009): *Spansk referansegrammatikk. Moderne språkbruk i Spania og Latin-Amerika*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Collins, L. (2002): "The Role of L1 Influence and Lexical Aspect in the Acquisition of Temporal Morphology". *Language Learning* 52 (1), s 43-94.
- Comrie, B. (1976): *Aspect: an introduction to the study of verbal aspect and related problems*. Cambridge Textbooks in Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dypedahl, M., Hasselgård, H. og Løken, B. (2006): *Introducing English Grammar*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Eide, K. M. (2012): "Om tempus og aspekt i norsk" i Enger, H-O., Faarlund, J.,T. og Vannebo, K. I. (red.) *Grammatikk, bruk og norm. Festskrift til Svein Lie på 70- rdsdagen 15. april 2012*. Oslo: Novus Forlag.
- Eide, K. M. (2013): "Tilegnelse av verbale kategorier". Kapittel i Eide (red.), med Busterud, Husby, Jin og  farli: *Norsk andrespr kssyntaks*. MS, NTNU.

- Ellis, R. (1994): *The study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Falk, J., Sjölin, K og Lerate, L. (2008): *Moderne spansk grammatikk*. Oslo: Kunnskapsforlaget.
- Faarlund, J. T., Lie, S og Vannebo, K. I. (1997): *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- van Gelderen, E. (2006): "Accelerated Grammaticalization in The Peterborough Chronicle". MS. Arizona State University.
- Golden, A., Mac Donald, K. og Ryen E. (2008): "Verb som kan være hovedverb og hjelpeverb: *få, ha, bli, være*" i *Norsk som fremmedspråk. Grammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hagen, J. E. (1995): "Refleksjoner over syntaktiske strukturfeil i tre voksnes skriftlige performanse. i Thorseth, M. (red) *Norskopplæring som virkemiddel i integreringsarbeidet*. Trondheim: Sintef-ifim.
- Helland, A. K. K. (2005): "I møte med eit tempusprominent språk – ei undersøking av mellomspråka til vietnamesiske norskinnlærarar". Hovudfagsavhandling ved Nordisk institutt, Universitetet i Bergen.
- Helland, A. K. (2010): "Aspekthypotesen i norsk innlærarspråk" i Johansen, H, Golden, A., Hagen, J. E. og Helland, A. K. (red.) *Systematisk, variert, men ikke tilfeldig. Antologi om norsk andrespråk i anledning Kari Tenfjords 60-årsdag*. Oslo: Novus Forlag
- Holt, J. (1943): *Études d'aspect*. Acta Jutlandica 15.2.
- Johansen, H. (2010a): "Kontroll, Analyse, Reliabilitet, Innlærerkorpus og Transfer – Slik Egner seg Korpus til Studier av Transfer hos Innlærere" i Johansen, H, Golden, A., Hagen, J. E. og Helland, A. K. (red.) *Systematisk, variert, men ikke tilfeldig. Antologi om norsk andrespråk i anledning Kari Tenfjords 60-årsdag*. Oslo: Novus Forlag
- Johansen, H. (2010b): ASK kurshefte. Studiemateriell utdelt ved ASK-kurs på NTNU 10. desember 2010.
- Martens, G. (2009): Hva kan ordforrådet i skriftlige tekster til andrespråkselever fortelle oss om deres læreforutsetninger?
<http://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/2180/article.pdf?sequence=3> (20.02.13)
- Merriam Webster (udatert): <http://www.merriam-webster.com/dictionary/cognate> (25.04.13)

Michalsen, B. A. (1990): "Være: bli = Ha: få?" i Golden, A., Mac Donald, K., Michalsen, B. A. og Ryen, E. *Hva er vanskelig i grammatikken? Sentrale emner i norsk som andrespråk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Ordnnett (udatert): <http://ordnett.no/search?search=bleiben&lang=de> (05.04.13)

Ragnhildstveit, S. (2012): <http://www.uib.no/fg/askeladden> (08.11.12)

Reiten, H. (2006): *Tysk grammatikk*. Oslo: Aschehoug.

Ryen, E (1990): "Hvordan og hvorfor brukes passiv?" i Golden, Anne, Mac Donald, Kirsti, Michalsen, Bjørg. A. og Ryen, Else. *Hva er vanskelig i grammatikken? Sentrale emner i norsk som andrespråk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Selinker, L. (1969): "Language Transfer". *General Linguistics* 9, 67-92.

Åfarli, T. A. (2013): "Generativ andrespråksteori og syntaktisk struktur". Kapittel i Eide (red.), med Busterud, Husby, Jin og Åfarli: *Norsk andrespråkssyntaks*. MS, NTNU.

8.0 SAMMENDRAG

Denne oppgaven tar for seg utfordringene norske andrespråksinnlærere har når det gjelder bruken av verbene *være*, *bli*, *ha* og *få*. Bakgrunnen for problemene skyldes at innlærerne ikke behersker det aspektuelle skillet disse verbene har i norsk. Aspekt som verbalkategori sier noe om situasjonsforløpet til handlinger, alt etter hvordan de begynner, varer, slutter eller eventuelt gjentar seg. Så mens *være* og *ha* uttrykker varige handlinger og derfor et statisk aspekt, gir *bli* og *få* fokus på begynnelsen og oppstarten i handlingers situasjonsforløp og har et dynamisk aspekt. En sammenblanding av de to aspekttypene kan føre til setninger som: (begge er hentet fra datamaterialet mitt)

”Jeg skal bli bestefar (...)og *ha* barnebarn” (s0550).

”Jeg kjenner min beste venn siden hun *er* født” (s0127).

Det er imidlertid ikke alle språk som har det samme skillet i bruken av *være/bli* og *ha/få* som på norsk og i den sammenheng trakk jeg blant annet fram engelsk. I og med at mange andrespråksinnlærere av norsk må antas å ha kjennskap til engelsk, vil det være en mulighet for at de først internaliserer det manglende aspektuelle skillet der, for så å overføre det til sitt norske mellomspråk. På den måten er det tidligere engelskkunnskaper som kommer inn og er årsaken til feilbruken av de fire verbene. Problemstillingen for denne oppgaven var derfor å undersøke om *innlærere med norsk som S2 eller S3 påvirkes av sitt eget morsmål eller tidligere S2 (her: engelsk) i utviklingen av aspekt, med fokus på leksikalsk aspekt.*

Undersøkelsen har blitt gjennomført som en korpusstudie hvor datamaterialet har bestått av tekster skrevet av norske andrespråksinnlærere hentet fra norsk andrespråskorpuset (ASK). Jeg valgte å studere tekster fra informanter som hadde henholdsvis engelsk, tysk og spansk som førstespråk og har til sammen hatt 10 tekster fra hver av disse informantgruppene. I gjennomgangen av datamaterialet har jeg kartlagt bruken av de fire verbene både med tanke på antall feil og hvilke sammenhenger feilene forekommer i. Resultatet jeg satt igjen med var et overordnet mønster som viste at informantene gjorde de samme feiltypene, nemlig en sammenblanding av dynamisk og statisk aspekt, uavhengig av både førstespråks- og engelskbakgrunn. Dermed konkluderte jeg med at mitt datamateriale hadde et resultat som tilsa at informantene ikke var kommet til det nivået i sin norskinnlæring at de har observert og derfor heller ikke tilegnet seg det aspektuelle skillet. Imidlertid ønsker jeg ikke med mitt funn å avkrefte at det kan forekomme transfer fra engelsk som andrespråk og viste i den sammenheng til Bohnacker (2006) som påviste nettopp transfer fra S2.